

Medianallet yökylässä

Toiminnallinen mediaprojekti varhaiskasvatukseen

Karvonen Petra
Kukkonen Marjo

Opinnäytetyö
Sosiaaliala
Sosionomi (AMK)

2021

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Petra Karvonen & Marjo Kukkonen	2021
Ohjaaja(t)	Sari Leppälä & Kaisu Vinkki	
Toimeksiantaja	Oulun kaupunki, varhaiskasvatus	
Työn nimi	Medianallet yökylässä	
Sivu- ja liitesivumäärä	43 + 9	

Opinnäytetyömme aiheena on mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, miten media ja sen eri muodot näkyvät 3–4-vuotiaiden lasten arjessa kotona. Tutkimustehtävänä kartoitimme, kuinka paljon lapset käyttävät mediaa, mitä mediavälineitä he käyttävät sekä mikä on vanhemman rooli suhteessa lapsensa median käyttöön. Opinnäytetyömme toteutustapa oli toiminnallinen, jonka tavoitteena oli toteuttaa yhteistyössä päiväkodin kanssa medianalle projekti, jossa medianallet olivat yökylässä perheiden kotona. Medianallen tarkoituksena oli olla lapsilähtöinen sekä leikinomainen väline projektimme toteuttamiselle sekä lapsen ja vanhempien väliselle vuorovaikutukselle mediakasvatuksesta. Medianallen mukana kulki reissuvihko, johon oli ennalta laadittu kysymyksiä vanhemmille. Opinnäytetyömme toimeksiantajana toimi Oulun kaupungin varhaiskasvatus.

Opinnäytetyössä käytimme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Laadullisen opinnäytetyömme käytännön havainnointi toteutui nallen yökyläilyn sekä nallen mukana olevan reissuvihon avulla, joiden kautta keräsimme opinnäytetyömme aineiston. Toiminnallisessa opinnäytetyössämme yhdistyvät käytännön toteutus ja kirjallinen raportti. Kirjallinen osuus koostuu varhaiskasvatuksen mediakasvatukseen liittyvästä teoretisestä, opinnäytetyön toteutuksen prosessikuvauksesta, käytännön osuuden kirjallisesta raportoinnista sekä pohdinnasta ja johtopäätöksistä.

Vastausten perusteella voidaan todeta lasten käyttävän eri mediavälineitä ja -sisältöjä melko monipuolisesti jo 3–4-vuotiaana. Käytetyimmät pienten lasten mediavälineet ovat televisio ja kirjat, joita seuraavat nykyajan medialaitteet kuten tabletti. Lasten mediasisältöjä tarkastellessa lastenohjelmien sekä satujen rooli korostuu. Ne ovat yleensä luonnollinen osa lasten arkipäivien rutiineja. Vastausten perusteella lasten median käyttöön kuuluva aika on kohtuullista ja pääsääntöisesti yleisten suositusten mukaista. Vanhemmat ovat valveutuneita lapsensa median käytön suhteen. Mediavälineiden ja -sisältöjen käyttöä seurataan sekä niihin tutustutaan yhdessä.

3–4-vuotiaat lapset ovat syntyneet tietoyhteiskunnan aikakaudella, jolloin nykymedia on tullut luontevasti osaksi heidän elämäänsä. Kuitenkin mediakasvatuksen ollessa alati muuttuva ilmiö täytyy kasvattajien tietotaito olla ajankohtaista sekä opetussuunnitelmien pysyvä ajan hermolla.

Avainsanat: varhaiskasvatus, mediakasvatus, median käyttö

School of Social Services, Health and Sports
Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

Authors	Petra Karvonen & Marjo Kukkonen	2021
Supervisors	Sari Leppälä & Kaisu Vinkki	
Commissioned by	Early Childhood Education of the city of Oulu	
Subject of thesis	Mediabears Stay Overnight	
Number of pages	43 + 9	

The subject of the thesis was the media education in early childhood education. The purpose of the thesis was to find out how the media and its different forms appear in the daily lives of 3–4-year-old children at home. As a research task, it was mapped out how much children use media, what media tools they use, and what is the role of the parent in relation to their child's use of media. The method of the thesis was functional based. The aim of the thesis was to implement a project for the media bears in cooperation with the day care center, where the media bears were in a sleepover in the families' home. The purpose of media bear was to be a child-oriented and playful tool for the implementation of the project and for the interaction between the child and parents about media education. Teddy had a travel book with questions for parents. The commissioner of our thesis was the early childhood education of the city of Oulu.

The thesis is a qualitative study. The practical observation in the thesis was realized with the media bear's sleepover and its travel book, in which way the material was collected. In the functional thesis, practical implementation and a written report are combined. The written part consists of theoretical knowledge related to media education in early childhood education, a process description of the thesis implementation, written reporting of the practical part, and reflection and conclusions.

Based on the answers, it can be stated that the children use various media tools and content in quite a variety of ways already at the age of 3-4. The most used media for young children is television and books, followed by modern media devices such as tablets. When looking at children's media content, the role of children's TV programmers and fairy tales is emphasized. They are usually a natural part of children's everyday routines. Based on the answers, the time the children spent on media is reasonable and generally in line with general recommendations. Parents are aware of their child's use of the media. The use of media tools and content is monitored and introduced together.

3–4-year-old children were born in the age of the information society when modern media has become a natural part of their lives. However, when media education is a constantly-changing phenomenon, educators' know-how must be current and curricula must keep up with the times.

Key words early childhood education, media education, media use

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUSIKÄISILLE	8
2.1	Mediakasvatus käsitteenä.....	8
2.2	Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa	9
2.3	Lapsi median käyttäjänä	10
2.4	Mediakasvattaja.....	13
2.5	Yhteistyö vanhempien kanssa	15
3	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	17
3.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	17
3.2	Tutkimusote ja -menetelmät.....	17
3.3	Eettisyys ja luotettavuus	19
4	OPINNÄYTETYÖN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS: MEDIANALLEN YÖKYLÄ .	22
4.1	Prosessikuvaus.....	22
4.2	Reissuvihoista saadut vastaukset.....	25
4.2.1	Lapsen median käyttö	26
4.2.2	Vanhemman rooli lapsensa median käytössä	31
4.3	Toiminnallisen osuuden arviointi.....	33
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	37
5.1	Johtopäätökset	37
5.2	Pohdinta.....	39
	LÄHTEET.....	41
	LIITTEET	45

ALKUSANAT

Haluamme lämpimästi kiittää Oulun kaupungin varhaiskasvatusta ja projektiimme osallistunutta päiväkotia sujuvasta yhteistyöstä. Kiitokset osallistuneille perheille, jotka mahdollistivat projektimme toteuttamisen.

1 JOHDANTO

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi mediakasvatuksen varhaiskasvatuksessa. Olemme molemmat syventyneet opinnoissamme varhaiskasvatukseen, joten alusta asti oli selvää, että opinnäytetyön aiheemme tulee liittymään varhaiskasvatuksen työkentälle.

Pidämme mediaa ja mediakasvatusta erittäin ajankohtaisena ja koko ajan muuttavana ilmiönä, mikä oli yhtenä perusteena aiheen valinnalle. Mediakasvatus aiheena kiinnostaa meitä molempia, sillä tulevaisuudessa tulemme työskentelemään varhaiskasvatuksen ammattilaisina ja sitä kautta mediakasvatus tulee olemaan läsnä jokapäiväisessä työskentelyssämme. Haluamme oppia perehtymällä aiheeseen lisää sekä saada eväitä tulevaisuutta varten.

Yhteiskunnassamme medially on suuri ja vaikutusvaltainen rooli. Se on osana arkisia toimintojamme niin vapaa-ajalla kuin töissäkin. Usein media voi olla niin tiivis osa arkea, että on hankalaa hahmottaa sen roolia omassa elämässä. Median ottaessa yhä isomman roolin ihmisten arjessa on muun muassa opetussuunnitelmia täytynyt kehittää niin, että ne vastaavat nykyisiä tarpeita mediakasvatuksen saralla. On tärkeää, että myös varhaiskasvatuksessa mediatietoja ja -taitoja opetetaan yhä nuoremmille lapsille. Tulee kuitenkin muistaa, ettei mediakasvatus ole pelkästään päiväkotien ja koulujen tehtävä, vaan iso osa vastuullisesta median käytöstä opitaan myös kotona. (Willman 2018, 9.)

Pienten lasten mediakulttuuri muodostuu useista eri mediasisällöistä, -alustoista, -välineistä sekä -ilmiöistä. Media vaikuttaa lapsen tunteisiin, minäkuvaan, ajattelun kehitykseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Aikuisen tehtävä on mahdollistaa lapselle myönteisiä ja monipuolisia mediakokemuksia, kuitenkin suojellen median haitallisilta vaikutuksilta. Mediaa hyödyntämällä voidaan vahvistaa aikuisten ja lasten välistä suhdetta sekä esimerkiksi varhaiskasvatuksessa helpottaa vuorovaikutusta kodin ja hoitopaikan välillä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019a.)

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena projektina, joka kohdentui Oulun varhaiskasvatuksen erään päiväkodin 3–4-vuotiaiden lapsiryhmään. Projektissa medianalut olivat yökylässä lasten luona. Yökyläilyn avulla keräsimme opinnäytetyömme aineistoa siitä, miten median käyttö näkyy lasten kotona. Selvitimme,

kuinka paljon lapset käyttävät mediaa, mitä mediavälineitä he käyttävät sekä mikä on vanhemman rooli suhteessa lapsensa median käyttöön.

2 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUSIKÄISILLE

2.1 Mediakasvatus käsitteenä

Media on käsitteenä moninainen. Sillä voidaan tarkoittaa erilaisia viestinnän keinoja, joilla luodaan vuorovaikutusta ihmisten ja yhteisöjen välille. Lisäksi medialla voidaan tarkoittaa konkreettisia mediavälineitä ja niillä tuotettavia mediasisältöjä, media-alaa sekä organisaatioissa toimivia yhteiskunnallisia toimijoita. Joukkotiedotusvälineet, kuten kirjat, sanoma- ja aikakauslehdet, televisio sekä radio ovat perinteisiä mediavälineitä. Niiden lisäksi on tullut nykyajan laitteistoja, kuten tabletit, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet sekä e-lukulaitteet. Mediasisällöillä eli mediateksteillä tarkoitetaan kaikkia niitä mediaesityksiä, jotka joko tuotetaan, käytetään, välitetään tai hyödynnetään mediavälineiden avulla. Näitä ovat esimerkiksi elokuvat, valokuvat, televisio-ohjelmat, pelit sekä uutiset. (Mediataitokoulu 2015.)

Mediakasvatus on prosessi mediasta opettamisen ja oppimisen välillä. Se tapahtuu mediakulttuurissa ja –suhteessa. Mediasuhteella tarkoitetaan ihmisen ja median välistä suhdetta, esimerkiksi millainen on median merkitys ihmisen elämässä. Mediakulttuuri taas näkyy median lisääntymisenä yhteiskunnallisessa mittakaavassa, jolloin voidaan puhua arjen medioitumisesta (Valkonen 2016, 7.) Mediakasvatuksessa keskeistä on mediavälineet ja niiden käyttö, mediasisällöt ja niiden analysointi sekä arjen medioitumisen tarkastelu ihmisten kasvun ja hyvinvoinnin osana (Mediakasvatusseura 2020).

Mediakasvatuksella pyritään vahvistamaan yhteiskunnan jäsenten tietoja ja taitoja mediakulttuurissa elämistä varten. Tavoitteena on yksilön osallisuuden tukeminen, oman mediasuhteen tiedostaminen sekä kriittinen medialukutaito. Arjen medioitumisen myötä mediakasvatuksen rajat muuttuvat, mikä vaatii mediakasvatuksen jatkuvaa kehittämistä. Käytännössä mediakasvatus voi toteutua ohjauksena, opetuksena tai sisällön tuottamisena mediasta sekä median avulla. Mediasisältöjen ja -ympäristöjen äärellä tapahtuvalla keskustelulla ja kohtaamisella on merkittävä rooli mediakasvatuksen näyttäytymismuotona. (Mediakasvatusseura 2020.)

Mediataidoilla sekä medialukutaidoilla on merkittävä rooli mediakasvatuksessa. Mediataidot voidaan jakaa neljään eri osa-alueeseen, joita ovat luovat ja esteettiset taidot, vuorovaikutustaidot, kriittiset tulkintataidot sekä turvataidot. Oppimisessa ja opetuksessa näillä osa-alueilla on yhteys toisiinsa. Medialukutaidolla tarkoitetaan kykyä käyttää, ymmärtää ja luoda mediaa erilaisissa tilanteissa. (Valkonen 2016, 7.)

Medialukutaitoa voidaan pitää yhtenä mediakasvatuksen tuloksena. Se voidaan jakaa tuotantotaitoihin, ilmaisutaitoihin ja vastaanottotaitoihin. Käytännössä nämä tarkoittavat sitä, että lapsen ja nuoren tulisi oppia suhtautumaan kriittisesti kohtaamaansa aineistoon, oppia hallitsemaan käyttämiensä laitteita sekä oppia ilmaisemaan itseään selkeästi eri mediavälineiden avulla. Medialukutaidon keskeisiä valmiuksia ovatkin muun muassa lähdekritiikki, pelilukutaito, kyky tulkita erilaisia viestejä ja niiden sisältöjä, kyky hallita erilaisia laitteita ja niiden ohjelmistoja sekä ymmärtää mediaympäristöjen toimintasääntöjä ja toimia niiden mukaisesti. Lähdekritiikki tarkoittaa kykyä arvioida erilaisen tiedon paikkansapitävyyttä ja laatua. Pelilukutaidolla taas tarkoitetaan kykyä erottaa leikki ja todellisuus toisistaan. Eri medialukutaidon osa-alueet tuottavat usein haasteita aikuisellekin, joten ei voida olettaa, että lapsi ja nuori niitä hallitsee ilman aikuisen antamaa mediakasvatusta. (Haasio 2016, 94–95.)

Medialukutaitoihin lukeutuu myös monilukutaito. Se on laaja kokonaisuus, jonka muodostaa tiedot, taidot, arvot ja asenteet. Monilukutaidossa keskeistä on taito tiedon hankkimiseen, muokkaamiseen, yhdistämiseen, tuottamiseen, esittämiseen sekä arviointiin. Sillä on merkitystä eettisissä ja esteettisissä kysymyksissä sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. (Valkonen 2016, 7.)

2.2 Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2018) mediakasvatus tulee esiin useassa kohdassa ja sen toteuttamiseen tarjotaan ideoita monipuolisesti. Kunnan, kuntayhtymän tai muun palvelun tuottajan velvollisuus on toteuttaa perusteiden mukaista opetusta ja pedagogiikkaa. Perusteissa ei ole tarkoin määritelty vaadittua mediakasvatuksen toteutustapaa, vaan käytännössä mediakasvatuksen sisällöt ja sen tavoitteet ovat työyhteisön päätettävissä. (Valkonen 2016, 6.) Yksi perusteissa kuvattu laaja-alaisen osaaminen

osa-alue on monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (Opetushallitus 2018, 24).

Varhaiskasvatuksessa toteutettavan mediakasvatuksen tavoitteena on lasten aktiivisen toimijuuden sekä itsensä ilmaisemisen mahdollistaminen. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin turvallisissa ympäristöissä ja median tuottamista kokeillaan leikinomaisesti, esimerkiksi liikunnan, taiteen tai draaman kautta. Lapsia ohjataan vastuulliseen median käyttöön, joka ottaa huomioon oman ja toisten hyvinvoinnin. Lasten kanssa on tärkeää pohtia yhdessä heidän elämäänsä liittyviä mediasisältöjä sekä niiden todenmukaisuutta. Tämä harjoittaa samalla lähde- ja mediakriittisyyttä. (Opetushallitus 2018, 45.)

Mediakasvatuksen toteuttamiseen vaaditaan ymmärrystä kasvatuksesta, mediasta, kasvatusympäristöistä sekä konkreettisista kasvatusteoista, jotka tähtäävät medialukutaidon edistämiseen. Eri ammattialojen kanssa tehtävällä yhteistyöllä varhaiskasvatusta sekä lasten kokemusmaailmaa voidaan rikastuttaa ja laajentaa. Yhteistyö mahdollistaa erityisiä puitteita, jotka tarjoavat sekä lapsille elämyksiä että kasvattajille uusia näkökulmia ja ideoita työhönsä. Varhaiskasvatuksessa näitä yhteistyötahoja voivat olla esimerkiksi toimittajat sekä museo-, kirjasto- ja taidealan ammattilaiset. (Pekkala, Salomaa & Spisak 2016, 173–174.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön Mediamuffinssi –hankkeen sekä Stakesin yhteistyössä tehty Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa –julkaisu 2007 oli tärkeä edistysaskel lasten mediakasvatuksen vakiinnuttamisessa. Julkaisun myötä mediakasvatus otettiin osaksi valtakunnallista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -työtä. Julkaisun tavoitteena oli edistää kuntien ja yksikköjen mahdollisuuksia ottaa mediakasvatus osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Lisäksi tavoitteena oli tukea selkeiden ja ajanmukaisten linjausten avulla kuntien ja yksiköiden mediakasvatuksen suunnittelua, toteutusta sekä arviointia. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 3.)

2.3 Lapsi median käyttäjänä

Media, viestintäteknologiat ja internet ovat tiivis osa arkea nykypäivän lapsille sekä perheille. Median käyttö on lapsille hyvän olon etsintää, viihdettä, ajankulua sekä sosiaalisten suhteiden ylläpitoa. Pienten lasten arjessa media tulee esiin

muun muassa kirjojen, lastenohjelmien, musiikin kuuntelemisen sekä pelaamisen kautta. Lasten mediatapojen välillä on eroja ja oman mediamaun kehittyminen alkaakin jo 3–4-vuotiaana. (Huhtanen 2016, 7.)

Lapselle tulisi aloittaa mediakasvatus silloin, kun hän alkaa kiinnostua medialaitteista ja niiden käyttämisestä. Mediakasvatuksen tärkein muoto pienten lasten kohdalla on katselun rajoittaminen sekä laadullisesti että määrällisesti. Lapselle tulee perustella ikätason mukaisesti rajojen asettaminen. (Meriranta 2010, 22.)

Teknologinen ja muu mediaosaaminen ovat taitoja, joita täytyy opetella ja harjoitella, kuten muitakin taitoja. Mediataidot ovat tärkeitä taitoja lapsen tulevaisuutta ajatellen ja niitä opitaan kokeillen sekä lähipiiriä seuraten. Pienten lasten kanssa, jotka eivät osaa vielä lukea voidaan hyödyntää monenlaisia mediasisältöjä kuvanlukutaidon avulla. Lapset pystyvät tunnistamaan erilaisia kuvia, ikoneita ja logoja, jolloin sivuston tai sovelluksen kielellä ei ole väliä. (Huhtanen 2016, 7–8.)

Lapsilla on havaittu olevan ikäkehitykselle ominaisia piirteitä median käytön suhteen. Lapsi ottaa isoja harppauksia 2–3-vuotiaana itseilmaisukyvyssä. Lapsi tuottaa itse kuvia esimerkiksi piirtämällä ja sormiväreillä maalaamalla. Mediassa esiintyvät toiset lapset, eläimet ja fantasiahahmot kiinnostavat ja lapsi osoittaa mielenkiintoa kuvakirjoja, musiikkia, internettiä ja televisiota kohtaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019b.)

Kolmevuotiaat saavat mediankäytön kokemuksia tarinoiden kautta, sillä heille mielikuvien maailma on tärkeä. Lapselle tulee luoda monipuoliset mahdollisuudet nauttia mediakulttuurista, kuten musiikista, elämyksellisistä ohjelmista sekä digitaalisista peleistä. Vaikka lapsella onkin kokeileva ja leikinomainen suhde mediaan, tulee kuitenkin huomioida, ettei digitaaliset välineet korvaa leikkimiseen käytettävää aikaa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019b.)

Neljävuotiaana lapsi alkaa ymmärtää ohjelmissa ja peleissä ilmeneviä juonirakenteita sekä hahmojen toimintaa. Lapsella on kehittyneempi keskittymiskyky seuratakseen tarinoita pidemmän aikaa. Myös mielikuvamaailma rikastuu entisestään, joka näkyy muun muassa lapsen käyttäytymisessä sekä tunteiden ilmaisussa. Lapsen mielenkiinnon kohteisiin voi tulla uudenlaisia satuja, ohjelmia ja

digitaalisia pelejä, joiden kautta lapsi pystyy käsittelemään häntä askarruttavia asioita. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019b.)

3–4-vuotiaana lapsi voi toimia median parissa jo melko itsenäisesti. On tärkeää kuitenkin muistaa pitää kiinni yhteisistä koko perheen hetkistä television tai tietokoneen äärellä. Samalla yhteinen median käyttö luo vanhemmille mahdollisuuden tutustua lapsensa kokemusmaailmaan. On tärkeää mahdollistaa lapselle keskusteluhetkiä vanhempien kanssa, missä lapsi voi kertoa median parissa heränneistä havainnoista, pohdinnoista sekä mahdollisista peloista. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019b.)

Nykyajan tietoyhteiskunta voidaan nähdä kulttuurisena tilanteena, jossa monenlaiset välittyneet viestit, visuaalisuuden muodot sekä mainonta ovat osa lasten arkista kokemusmaailmaa. Yhteiskunnan medioituminen eli mediateknologioiden suuri lisääntyminen tarkoittaa lasten kohdalla heidän kokemusten muuttumista mediavälitteisiksi. Lisäksi lasten arjessa ja heidän kokemusmaailmassaan eri mediamuodot usein limittyvät toisiinsa. (Meriranta 2010, 9–10.)

Moni lapsi osaa pienestä pitäen käyttää eri medialaitteita, kuten televisiota, tietokonetta ja pelikonsoleita. Tietoyhteiskunta ja medioituminen ovat asettaneet uusia haasteita lapsille, joilla voi olla vaikutusta heidän hyvinvointiinsa. Haasteita tarkasteltaessa ei kuitenkaan saa unohtaa median tarjoamia myönteisiä mahdollisuuksia lasten elämään. Kasvatuksen ammattilaisten, kuten vanhempien ja muiden kasvattajien tärkeänä tehtävänä on auttaa lasta selviytymään turvallisesti median eri ympäristöissä. (Meriranta 2010, 10–11.)

Lasten median käytössä televisio on ollut jo pitkään käytetyin mediaväline. Parhaimmillaan sen katselu yhdessä koko perheen kesken voi auttaa lasta hallitsemaan ja käsittelemään ohjelmista nousseita pelkoja sekä opettaa lasta media-kriittisyyteen. Lisäksi yhteinen ohjelmien katselu voi lisätä perheen sosiaalista vuorovaikutusta sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta perheenjäsenten kesken. Eri-laiset televisio-ohjelmat, kuten luonto-ohjelmat voivat toimia lapselle oppimisen kanavana omaan kasvu-ympäristöönsä liittyvissä asioissa. Useissa lastenohjelmissa on nähtävillä myös opetuksellisia elementtejä, joista lapsi hyötyy. (Meriranta 2010, 11–12.)

Myönteisten vaikutusten rinnalla median käyttö, kuten television katseleminen voi aiheuttaa erilaisia haasteita ja ongelmien lasten arjessa. Mikäli television äärellä vietetään aikaa useita tunteja vuorokaudessa, jää usein liikunta vähemmälle, jolla voi olla alentavaa vaikutusta fyysiseen hyvinvointiin, kuten painonhallintaan ja fyysiseen kuntoon. Perheenjäsenten käyttäessä paljon mediaa ja sen välineitä yksin, vie se aikaa perheen keskinäisestä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. (Meriranta 2010, 12.)

Laite ei korvaa aikuista tai aikuisen suhdetta lapseen. Mikäli lapsi jätetään pitkäksi aikaa yksin laitteiden kanssa ei peli tai laite tarjoa pohjaa vuorovaikutukselle tai yhdessä ololle. Lasten psykiatri Jaana Rantalan kehottaa aikuisia ja vanhempia miettimään, miksi he haluavat älylaitteen lapselleen antaa. Onko tarkoituksena, että laitteesta on jotakin hyötyä vai haluaako aikuinen omaa aikaa? (Irisvik & Utriainen 2017, 36–37.)

Alle kouluikäisillä lapsilla melko yleisiä television katselun seurauksia ovat erilaiset pelot. Jopa 80 prosenttia 5–6-vuotiaista lapsista kokee ohjelman joskus pelottavaksi. Pelot voivat olla voimakkaita ja aiheuttaa muita oireita, kuten levottomuutta sekä unettomuutta. Nykyään yhä useammin alle kouluikäisten lasten pelot kohdistuvat nimenomaan lastenohjelmiin, kun aiemmin pelot liittyivät aikuisille suunnattuihin ohjelmiin. Sisällöllisesti lastenohjelmissä pelottaa esimerkiksi mielikuvitushahmot ja väkivalta. Tämä uudenlainen ilmiö kertoo muun muassa siitä, että lastenohjelmat ovat muuttuneet yhä enemmän aikuisten ohjelmien kaltaisiksi. Lasten televisio-ohjelmista aiheutuneisiin pelkotiloihin voi olla yhteydessä passiivinen television katselu. Se tarkoittaa sitä, että televisio on auki, vaikkei kukaan sitä aktiivisesti katsoisikaan. Joissakin perheissä televisio voi olla auki aamusta iltaan muun toiminnan taustalla. Television ollessa koko ajan päällä lapsi lähes väistämättä kohtaa sieltä hänelle sopimatonta materiaalia. On muistettava, että lapset ovat hyvin yksilöllisiä. Toiset pystyvät katselemaan monenlaisia ohjelmia ilman, että se näyttäytyy arjessa häiritsevästi. Herkemmmät lapset voivat ottaa ohjelmista vaikutteita itseensä hyvinkin helposti. (Meriranta 2010, 13–15.)

2.4 Mediakasvattaja

Mediakasvattajalla tarkoitetaan jokaista kasvattajaa, joka ohjaa ja opettaa lapselle mediaa sekä sen sisältöjä kuunnellen ja keskustellen. Mediakasvattajia ovat

varhaiskasvatus henkilöstön lisäksi vanhemmat sekä muut läheiset ja tahot, jotka tukevat mediakasvatusta. (Henriksson, Niinistö, Pentikäinen & Ruhala 2006, 8.) Mediamaailman ollessa sisällöllisesti ja välineellisesti koko ajan muuttuvaa, on ymmärrettävä, etteivät kasvattajat välttämättä pysty yksityiskohtaisesti hallitsemaan kaikkia sen osa-alueita. Tärkeintä on keskittyä niihin ilmiöihin, jotka ovat merkityksellisiä lasten arjessa. (Pekkala, Salomaa & Spisak 2016, 173.)

Kasvattajan on tärkeää löytää itselleen merkityksellinen tapa vahvistaa tietoja ja taitoja, joita lapsi tarvitsee mediakulttuurissa. Myös rohkeasti uusien toimintatapojen kokeileminen edistää oman mediakasvattajuuden kehittämistä. Laadukkaalle mediakasvatukselle perustaa luo kasvattajan halu omaan ammatilliseen kehitykseen sekä kiinnostus kuulla lasten näkemyksiä. Hyvä lähtökohta mediakasvattajuuden kehittämiseksi on tutkailla omaa mediasuhdetta sekä lapsuusaikeisia mediakokemuksia ja niiden merkityksiä. (Valkonen 2016, 8.)

Varhaiskasvatuksessa oma mediakasvattajuus vahvistuu tiedon ja näkemyksen lisääntyessä mediakasvatuksesta ja sen monimuotoisuudesta. Tällöin varhaiskasvattaja saa varmuutta omaa toimintaansa kohtaan. Inspiraatiota, ideoita sekä omaa oppimista kannattaa jakaa työyhteisön kesken ja onkin tärkeää, että mediakasvatuksen kehittämiseen osallistuu koko työyhteisö. Toimintakulttuurin tuloksellinen kehittäminen voi osoittautua haasteelliseksi, mihin tarvitaan pitkäkestoisia ja pedagogisesti johdettua prosessia. Kasvattajia täytyy haastaa kokeilemaan uutta, kehittämään vanhaa sekä etsimään uusia näkökulmia koko ajan omaa toimintaansa arvioiden. Mediakasvatuksen kehittämisessä ja sen toteuttamisessa ensiarvoisen tärkeäksi nousee työyhteisön yhteiset keskustelut, ymmärrys sekä työn perustelut, unohtamatta lasten näkemysten huomioon ottamista. (Valkonen 2016, 8.)

Vuonna 2013 opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti mediakasvatus -tutkimuksen kaikkiin Suomen kuntiin. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää mediakasvatuksen tilaa varhaiskasvatuksessa. Tutkimus toteutettiin kyselynä, jonka kohderyhmänä olivat kuntien varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta vastaavat johtavat viranhaltijat. Tulosten mukaan vain alle puolet varhaiskasvatuksen henkilöstöstä tuntee mediakasvatusta. Tarpeellisiksi toimiksi mediakasvatuksen edistämiseksi nähtiin henkilöstön koulutukset sekä mediakasvatuksen huomioiminen kunnan

varhaiskasvatussuunnitelmassa. Tutkimuksessa selvisi kunnan koolta olevan merkitystä tarkastellessa mediakasvatuksen tilaa. Isommissa kunnissa mediakasvatuksen tila nähtiin pienempiä kuntia parempana. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013, 5–6.)

Kotona mediakasvattajien eli vanhempien tehtävänä on tutustua yhdessä lapsen kanssa eri medialaitteisiin ja -sisältöihin sekä keskustella niiden käytöstä. Vanhemman on asetettava rajat lapsensa median käytölle, esimerkiksi ajankäytölle ja sisällöille. Päivään on hyvä mahtua median lisäksi yhdessäoloa perheen ja ystävien kanssa sekä ulkoilua ja liikuntaa. Lapsen ei ole hyvä nähdä tai päästä kärsiksi haitalliseen sisältöön, kuten väkivaltaisiin ohjelmiin ja peleihin. Ohjelmissa ja peleissä on syystä ikärajamerkinnät, jotka kertovat lapsen ikätasolle haitallisesta sisällöstä. Ikärajat perustuvat kuvaohjelmalakiin, joka on lastensuojelulaki. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019b.) Valtion Elokuvatarkastamo (VET) on asettanut vuodesta 2010 lähtien muun muassa elokuville ja tv-sarjoille ikärajat. Ikärajat eivät ole suosituksia vaan velvoittavia, eikä alaikäisille saa luovuttaa eikä näyttää sellaista kuvaohjelmaa, joka on kielletty hänen ikäiseltään. (Meriranta 2010, 23.)

Mediakasvatus on laaja alue, joka voi saada kasvattajat kokemaan omat toimensa riittämättömiksi pyrkiessään tavoitteisiin. Pienet arjen valinnat, kuten lasten ja vanhempien läsnä olevat kohtaamiset sekä lasten omat oivallukset, voivat olla niitä kaikkein ratkaisevimpia tekijöitä siihen, miten lapsi kehittyy median ajattelussa ja toiminnassa. Lapsen tulisi saada kasvaa sellaisessa ympäristössä, jossa hän saa kokea olevansa performatiivisessa keskiössä, ei tiellä, vaivaksi tai haitaksi. Lisäksi lapsen hyvinvoinnin kannalta on merkityksellistä se, että jokainen hetki ja kohtaaminen toisi hyväksyntää sekä aitoa iloa olemassaolosta. (Willman 2018, 87.)

2.5 Yhteistyö vanhempien kanssa

Lasten mediakokemusten jäsentämiseen ja medialukutaidon kehittymiseen vanhempien tarjoama viitekehys on ensiarvoisen tärkeää. Merkityksellistä on myös päivähoiton henkilöstössä toimivien ammattilaisten näkemykset ja tuki. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019a.) Varhaiskasvatuksen ja kodin välisen kasvat-

yhteistyön tärkein tehtävä on lapsen tasapainoisen ja turvallisen kasvun, kehityksen sekä oppimisen tukeminen. Tälle yhteistyölle perustaa luo luottamussuhteen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. (Valkonen 2016, 17.)

Vanhempien puolelta voi syntyä olettamuksia varhaiskasvatuksessa toteutettavaa mediakasvatusta kohtaan. Puolestaan varhaiskasvatuksessa voi olla olettamuksia lapsen median käytöstä kotona, kuten siitä kuinka paljon lapsi käyttää arkisin mediaa, mitä mediaa hän käyttää sekä mitä perhe tekee yhdessä median parissa. Joskus huolenaiheeksi voi nousta myös vanhempien oma median käyttö. Yhteistyön sujuvoittamiseksi molemminpuolisia olettamuksia on tärkeää tuoda julki yhteisissä keskusteluissa. (Valkonen 2016, 17.)

Erilaisten tieto- ja viestintäteknologian sovellusten avulla voidaan helpottaa ja luojittaa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä jakamalla tietoa sekä vaihtamalla näkemyksiä. On hyvä muistaa tuoda näkyväksi myös lapsen ajattelua ja toimintaa, joka onnistuu esimerkiksi videoimalla päivän tapahtumia ja jakamalla ne sovellusten kautta. Näin vanhemmat pääsevät näkemään sekä tutustumaan varhaiskasvatuksessa tapahtuviin toimintoihin, kuten lasten leikkeihin. (Valkonen 2016, 17.)

Varhaiskasvatuksen on hyvä tarjota vanhemmille konkreettisia malleja ja ehdotuksia yhteistyölle sekä yhdessä tekemiselle. Vuorovaikutteisella yhteisellä toiminnalla jaetaan molemminpuolisesti ensiarvoisen tärkeää tietoa ja osaamista. Sitä kautta myös vanhemmat pääsevät osallistumaan sekä vaikuttamaan varhaiskasvatukseen. Kun kotona on tieto varhaiskasvatuksessa toteutettavista asioista, kasvatusyhteistyö vahvistuu. Vahva yhteistyösuhde lisää vanhempien kiinnostusta osallistua kasvatustyön sekä varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. (Valkonen 2016, 17.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, miten media ja sen eri muodot näkyvät 3–4-vuotiaiden lasten arjessa kotona. Tutkimustehtävänä kartoitimme, kuinka paljon lapset käyttävät mediaa, mitä mediavälineitä he käyttävät sekä mikä on vanhemman rooli suhteessa lapsensa median käyttöön. Tavoitteena oli toteuttaa yhteistyössä päiväkodin kanssa medianalle projekti, jossa medianallet olivat yökylässä perheiden kotona.

Medianalle on pehmolelu, joka oli viikonlopun ajan lapsen kaverina kotona. Lapsi pääsi yhdessä nallen kanssa touhuilemaan sekä tutustumaan median käyttöön. Medianallen tarkoituksena oli olla lapsilähtöinen sekä leikinomainen väline projektimme toteuttamiselle sekä lapsen ja vanhempien väliselle vuorovaikutukselle mediakasvatuksesta. Medianallen yökyläilyn sekä ennalta vanhemmille laadittujen kysymysten avulla keräsimme aineiston opinnäytetyöhömmme. Vanhemmille laadittujen kysymysten kautta kartoitimme lapsen median käyttöä sekä vanhempien valmiuksia tukea lastaan mediakulttuurissa.

Toisena opinnäytetyömme tavoitteena oli saada itsellemme mahdollisimman paljon ja monipuolisesti tiedollista sekä menetelmällistä osaamista mediakasvatuksesta. Pyrimme tähän tavoitteeseen perehtymällä aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen. Tästä osaamisesta on hyötyä meille tulevaisuudessa työskennellessämme varhaiskasvatuksen ammattilaisina.

3.2 Tutkimusote ja -menetelmät

Opinnäytetyössä käytämme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Kyseessä on tapaustutkimus. Laadullisella tutkimusotteella pyritään kuvailemaan ja syventämään tutkittavaa aihetta. Tutkimusotteen tavoitteena on lisätä ymmärrystä, antaa asioille merkityksiä sekä mahdollistaa tulkintojen erilaisuus tutkimuksen aikana tehtyjen havaintojen sekä saatujen aineistojen avulla. Tapaustutkimuksella tarkoitetaan käytännön havainnointiin perustuvaa tutkimusta, jossa käytetään

monipuolista ja eri tavoin hankittua tietoa. Tapaustutkimuksessa merkittäviä tekijöitä ovat asioiden ainutkertaisuus sekä tilannesidonnaisuus eli kontekstuaalisuus. (Pitkäranta 2014, 6, 20, 22.)

Laadullinen tutkimusote ja tapaustutkimuksen käytännön havainnointi toteutui opinnäytetyössämme nallen yökyläilyn sekä nallen mukana olevan reissuvihon (LIITE 2) avulla. Niiden kautta keräsimme aineistoa opinnäytetyöhömmme. Opinnäytetyömme tapauksellisuus kohdentui 3–4-vuotiaisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä. Täytyy huomioida, että perheiltä saadut tiedot ovat yksilöllisiä ja tapauskohtaisia, joita ei voi yleistää.

Laadulliseen tutkimukseen tarvitaan aina teoriaa tueksi, jotta tutkimuksesta saadaan pätevä. Teorian avulla pystytään selvittämään tutkimuksen menetelmiä ja etiikkaa sekä pohtimaan asian luotettavuutta. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 18–19.) Teoria tukee opinnäytetyömme eri vaiheita. Tutkittavilla tulee olla tietoa tutkimuksen aiheesta ja siitä miksi kyseistä aihetta tutkitaan. Teoreettinen viitekehys eli tutkimuksen kokonaisuuden näkeminen voidaan tuoda esille teorian avulla. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 58–86.) Teoreettinen viitekehys määrittelee sen, millaista aineistoa tulee kerätä sekä millaista menetelmää aineiston analyysissä käytetään (Alasuutari 2011, 83). Opinnäytetyössämme teoreettinen viitekehys määritteli pitkälti käytännön toteutusta kuten reissuvihon kysymysten laatimista. Opinnäytetyö raportissamme teoriatieto sekä käytännön toteutus käyvät vuoropuhelua keskenään.

Toteutimme opinnäytetyön toiminnallisena projektina yhteistyössä päiväkodin kanssa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä keskeisenä osana on opiskelijan tekemä tuotos, joka voi olla esimerkiksi opas, prosessikuvaus tai esite. Tuotokseen tähtäävä työn kehittäminen eli toiminta edellyttää eri vaiheessa mukana olevia toimijoita. (Salonen 2013, 5–6.)

Toiminnallinen opinnäytetyö etenee eri vaiheiden kautta, joita ovat: aloitusvaihe, suunnitteluvaihe, esivaihe, työstövaihe, tarkistusvaihe ja viimeistelyvaihe. Työkentelytapojen suhteen toiminnallisessa opinnäytetyössä korostuu dialoginen tai trialoginen työote. (Salonen 2013, 6; 17–19.) Työmme eteni näiden vaiheiden mukaisesti, järjestelmällisesti vaiheesta toiseen.

Toiminnallisella tutkimuksella on seitsemän yhteistä piirrettä, joita useat muutkin tutkimukset hyödyntävät. Ensimmäinen piirteistä on tutkimus, joka on prosessi ja se kasvattaa sekä kehittää. Toinen piirre on, että yksilöt ovat jäseninä erilaisissa sosiaalisissa ryhmissä. Kolmantena piirteenä on tutkimusongelma, jonka tulee olla usealta kannalta kiinnostava. Neljäntenä piirteenä tutkimus pyrkii interventioon eli muutokseen. Viidentenä piirteenä on osallistuminen asioiden kehittämiseen. Kuudentena piirteenä on tutkimus, jonka toiminta ja arviointi ovat läsnä koko tutkimuksen ajan. Seitsemäntenä piirteenä tutkimus perustuu tutkimussuhteeseen, johon kaikki osapuolet ovat sitoutuneet koko prosessin ajan. (Viinamäki & Saari 2007, 128–142.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme yhdistyivät käytännön toteutus ja kirjallinen raportti. Käytännön toteutuksena oli yhteistyössä oululaisen päiväkodin kanssa toteutettu nallet yökylässä -projekti. Opinnäytetyömme kirjalliseen osuuteen sisältyy prosessikuvaus, johon olemme avanneet projektin suunnittelua ja toteutusta. Lisäksi olemme arvioineet projektissa ja sen suunnittelussa onnistumista sekä pohtineet kehittämiskohteita. Valitsimme toteutustavaksi toiminnallisen opinnäytetyön, sillä sen kautta pääsimme toteuttamaan projektia käytäntöön ja koemme oppivamme parhaiten konkreettisen kokeilemisen kautta.

3.3 Eettisyys ja luotettavuus

Lasten kanssa työskennellessä meidän tuli kiinnittää erityistä huomiota eettisiin seikkoihin, kuten tietosuojaan ja -turvaan sekä salassapitoon. Henkilötietolaki osaltaan määrittää opinnäytetyömme eettisyyttä. Päiväkodissa näissä asioissa ollaan erittäin tarkkoja. (Arene 2018.) Noudatimme opinnäytetyössämme lasten ja perheiden yksityisyydensuojaa, joka on kirjattu perustuslakiin. Tietosuoja- ja turva ovat yksityisyydensuojan kannalta merkittäviä tekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon tutkimusaineistojen keruussa, käsittelyssä sekä tulosten julkaisemisessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 8.)

Opinnäytetyötämme varten keräsimme lomakkeen (LIITE 1) kautta projektiin osallistuvien lasten nimitiedot. Lisäksi kysyimme vanhemmilta lupaa heidän ottamiensa kuvien käyttöön tuokiolla sekä opinnäytetyömme raportissa. Reissu-

vihon kautta saimme aineistoa perheiden arjesta kotona. Reissuvihossa mainittiin ainoastaan lapsen etunimi, jotta tuokiota varten pysyi selvillä, kenen vihko oli kenenkin. Lapsille pidetyn tuokion jälkeen kirjoitimme reissuvihoissa olevat aineistot sähköiseen muotoon, joka helpotti meidän työskentelyämme. Muuntaessamme aineistot sähköiseen muotoon poistimme niistä nimitiedot, jotta perheet eivät yksilöityneet tai olleet tunnistettavissa. Tämän jälkeen tuhosimme paperiset reissuvihkot. Sähköiset tiedostot olivat tallennettuina salasanalla suojatuille tietokoneillemme ja ainoastaan me käsittelimme niitä. Huolehdimme, että opinnäytetyössämme käytettävät aineistot ja kuvat pysyivät suojassa ulkopuolisilta. Saatamme opinnäytetyömme valmiiksi tuhosimme tiedostot.

Tarkoituksenamme ei ollut yksilöidä ketään tiettyä lasta/perhettä opinnäytetyömme toteutuksessa tai tuotoksessa. Kartoitimme perheiden halua osallistua opinnäytetyöhömmme ja pyysimme vanhemmilta luvan lasten osallistumiseen. Lisäksi tarvitsimme vanhemmilta luvan kuvien ottoon sekä yökyläilyn kokemusten jakamiseen. Kuvissa ei näkynyt lasten kasvoja, joten pystyimme hyödyntämään niitä työssämme. Koko opinnäytetyöprojektin ajan huolehdimme meitä koskevasta salassapito- ja vaitiolovelvollisuudesta. Huomioitavaa oli myös se, että julkaisemme tuotoksen ja tulokset Theseus -sivustolla. Ennen projektin alkua hankimme työllemme tutkimusluvan ja toimeksiantosopimuksen.

Opinnäytetyössämme kiinnitimme huomiota asiakaslähtöisyyteen. Asiakaslähtöisyys on yksi keskeinen eettisyyden periaate sosiaalialalla. Ammattihenkilöstön tehtävänä on edistää tämän periaatteen toteutumista kaikilla organisaatioiden tasolla. (Talentia 2017, 30.) Opinnäytetyömme asiakkaina olivat lapset ja heidän perheensä sekä lapsiryhmän työntekijät. Pyrimme tekemään toimintamme asiakkaille mahdollisimman selkeäksi ja helpoksi. Kiinnitimme huomioita esimerkiksi siihen, ettemme liikaa työllistäisi työntekijöitä tai vanhempia ja ohjeistus oli heille perusteellinen. Lapset otimme huomioon lapsilähtöisellä toiminnalla, jolla osallistettiin ja vastuullistettiin heitä. Toteutuksessamme lapsilähtöisyys näkyi leikinomaisena toimintana, jossa lapset saivat itse vaikuttaa esimerkiksi nallen yökyläilyn sisältöön.

Käytimme opinnäytetyössämme luotettavia ja mahdollisimman uusia lähteitä. Media ja mediakasvatus ovat nopeasti muuttuvaa ja kehittyvää, joten lähteiden

tuoreudella halusimme varmistaa tietojen ajankohtaisuuden sekä paikkaansa pitävyyden. Käytimme työssämme niin kirjallisia kuin sähköisiä lähteitä, joihin perehdyimme perusteellisesti ennen viittaamista ja arvioimme niiden luotettavuutta.

4 OPINNÄYTETYÖN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS: MEDIANALLEN YÖKYLÄ

4.1 Prosessikuvaus

Toiminnallisen opinnäytetyömme projektin kohderyhmänä olivat 3–4-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa. Yhteistyöpäiväkodin kanssa toteutimme projektin, jossa medianallet olivat yökylässä viikonlopun ajan perheiden luona. Medianallen ja yökylän tarkoituksena oli kerätä tutkimusaineistoa lapsilähtöisellä sekä leikinomaisella tavalla. Lisäksi ohjasimme lapsille kaksi tuokiota, jotka olivat ennen ja jälkeen yökyläily viikonlopun. Ensimmäisen tuokion tarkoituksena oli valmistaa sekä osallistaa lapsia tulevaan. Toisella tuokiolla kävimme läpi nallet yökylässä -toteutusta.

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi syksyllä 2019 aiheen ja toteutustavan valitsemisella. Saimme idean tästä toteutustavasta ja innostuimme siitä. Emme löytäneet vastaavanlaista toteutusta aiemmista tutkimuksista, joten päätimme jalostaa idean käyttökelpoiseksi ja toteutettavaksi. Päiväkotiharjoittelujen kautta olemme huomanneet, kuinka paljon lapset pitävät vastaavanlaisten maskottien vierailuista, joka oli myös yksi peruste toteutustavan valinnalle. Opinnäytetyösämme lapset sekä heidän vanhempansa olivat aktiivisia toimijoita, jotka mahdollistivat projektin toteuttamisen. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma edellyttää lasten ja huoltajien mahdollisuutta osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin varhaiskasvatuksessa, mikä toteutuu valitsemassamme toimintatavassa (Opetushallitus 2018, 30).

Aiheen valitsemisen jälkeen aloitimme opinnäytetyösuunnitelman kirjoittamisen. Perehdyimme mediakasvatuksesta aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja lähdekirjallisuuteen. Halusimme saada aiheesta monipuolisen kokonaiskuvan, joka auttoi opinnäytetyömme rajausten tekemisessä sekä näkökulmien valinnassa.

Valitsimme näkökulmaksi perheiden arjessa tapahtuvan median käytön sekä mediakasvatuksen, sillä siellä tehtävät valinnat ja toimintatavat ovat yksilöllisiä sekä kiinnostavat meitä tulevina varhaiskasvattajina. Varhaiskasvatuksessa mediakasvatus ja toimintatavat taas pohjautuvat eri tasoilla laadittuihin varhaiskasvatussuunnitelmiin.

Opinnäytetyömme suunnitelma hyväksyttiin huhtikuussa 2020, jonka jälkeen haimme opinnäytetyöllemme tutkimusluvan Oulun kaupungin varhaiskasvatuksesta. Esittelimme opinnäytetyömme idean toisen harjoittelupaikan päiväkodin johtajalle, jonka jälkeen yhteistyöstä sovittiin. Yhteistyötä ja käytännön toimia helpotti, kun lapset, vanhemmat sekä henkilökunta olivat harjoittelun kautta ennalta tuttuja. Projekti toteutettiin 3–4-vuotiaiden lapsiryhmään. Projektia suunniteltaessa rajasimme osallistuvien lasten minimi iäksi 3-vuotiaat. Tällä halusimme edistää aineiston monipuolisuutta. 3-vuotiaana lapsi alkaa käyttää mediaa laajemmin esimerkiksi satujen, musiikin, teatterin, lastenohjelmien sekä digitaalisten pelien muodossa. Tätä nuoremmilla lapsilla mediankäyttö on melko vähäistä. Alle 3-vuotias lapsi ei tarvitse esimerkiksi älylaitteita tai televisiota kehityksensä tueksi. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019b.)

Sovimme ensimmäisen tapaamisen lapsiryhmän varhaiskasvatuksenopettajan kanssa, jossa kerroimme projektin toteutuksesta yksityiskohtaisesti sekä laadimme yhdessä toteutukselle aikataulun. Olimme ennalta laatineet lasten vanhemmille jaettavan tiedotteen, jossa oli mukana kysely halukkuudesta osallistua projektiimme. Saimme projektiimme neljä osallistujaperhettä. Projektia suunniteltaessa rajasimme osallistujamäärän viiteen perheeseen, mutta päätimme neljän riittävän. Luotimme siihen, että saamme neljältä perheeltä kattavia vastauksia, jotka riittävät opinnäytetyömme aineiston kasaamiseen. Lisäksi kysymysten määrässä ja niiden asetteluissa otimme huomioon osallistujien määrän esimerkiksi laatimalla kysymyksistä avoimia. Mikäli emme olisi saaneet aineistoa riittävästi, olisimme hankkineet osallistujia lisää toisesta lapsiryhmästä.

Seuraavaksi teimme reissuvihon. Reissuvihkoon kokosimme vielä tarkan ohjeistuksen nallen yökylästä sekä laadimme kysymyksiä, joihin halusimme vanhempien vastaavan. Kysymykset liittyivät muun muassa lapsen ajankäyttöön median parissa, eri mediavälineisiin sekä vanhemman rooliin suhteessa lapsensa median käyttöön. Lisäksi reissuvihossa oli tilaa vapaalle kerronnalle viikonlopun touhuista sekä palautekysymys. Viikonlopun touhuista sai ottaa myös kuvia, jotka lähetettiin meille sähköpostissa. Ohjeistimme kuvien oton siten, ettei kuvissa näy lasta, jotta voimme hyödyntää niitä kirjallisessa raportissamme sekä lasten tuokiolla.

Ennen nallen yökyläilyä suunnittelimme toimintatuokiota ja hankimme nallet. Jokaiselle lapselle oli oma nalle, jotka jaoimme heille ensimmäisellä tuokiolla. Lapset saivat itse nimetä oman nallensa sekä ottaa siitä kuvan (KUVA 1), joka liitettiin jokaisen reissuvihkoon. Tällä halusimme lisätä lasten osallisuutta sekä luoda nallesta lapselle henkilökohtaisemman. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä varhaiskasvatuslaissa yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista on korostaa lapsilähtöistä ja osallistavaa pedagogiikkaa. Omassa ryhmässään lapset ovat aktiivisia toimijoita, joiden mielipiteitä sekä ajatuksia tulee kuulla ja huomioida toiminnassa. (Opetushallitus 2018, 16, 21.) Lisäksi kuuntelimme Kielinupun laulun Nallen talo, jonka avulla johdattelimme lapsia aiheeseen sekä herätelimme keskustelua.

Kuva 1. Tuokiolla lapsen ottama kuva nallestansa

Seuraavaksi medianallet pääsivät lähtemään viikonlopun vierailulle. Kaikki nallet lähtivät perheiden luokse saman viikonlopun aikana. Tarkoituksena oli, että nalle on viikonlopun ajan lapsen kaverina ja huolehdittavana kotona. Viikonlopun jälkeen nallet ja reissuvihkot tuotiin takaisin päiväkotiin toista tuokiota varten.

Yökyläilyn jälkeen ohjasimme lapsille tuokion, jossa kävimme läpi nallejen reissut. Tuokioilla oli mukana myös nallet, jotta nallen kanssa tehdyt touhut tulivat lapsille konkreettisemmiksi. Lapsi sai itse kertoa, mitä on nallen kanssa tehnyt viikonlopun aikana. Teimme tietoisesti valinnan antaessamme lasten kertoa nallen

yökyläily viikonlopusta itse. Tällä halusimme harjoittaa heidän omaa kerrontataitoansa, jolla on merkitystä kokonaisvaltaisessa kehityksessä, kuten kielellisessä kehityksessä. Kerronnan aikana näytimme lapselle kuvia viikonlopun ajalta, joka auttoi touhujen sanoittamisessa. Lisäksi luimme lapsille vanhempien kirjoittamat kuulumiset reissuvihosta. Yökyläily viikonlopun ja tuokioiden jälkeen projektimme käytännön osuus päiväkodissa oli valmis.

Projektin toteuttamisen jälkeen opinnäytetyöprosessimme jatkui kirjallisen raportin työstämisellä. Analysoimme saadut vastaukset, arvioimme projektissa onnistumista sekä lisäsimme raportin tietoperustaa. Tämän jälkeen etenimme johtopäätösten ja pohdinnan kirjoittamiseen sekä opinnäytetyömme viimeistelyvaiheeseen.

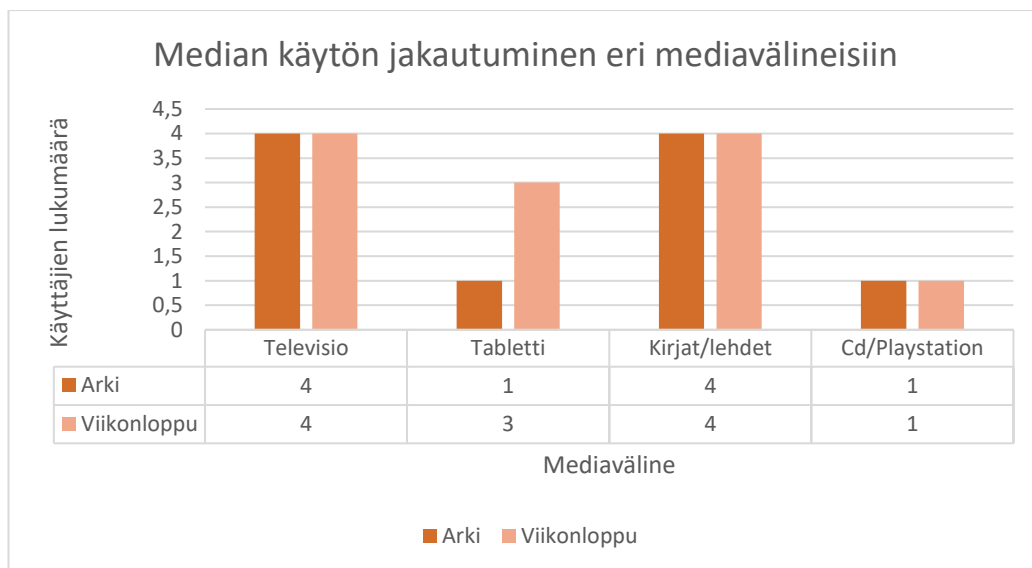
4.2 Reissuvihoista saadut vastaukset

Yhteisötasolla luodaan lasten median käytön yleisiä suuntaviivoja. Kuitenkin median käyttötavat ja siihen kuuluvat säännöt ovat perhekohtaisia. Lasten median käytön vastuu on vanhemmilla, koska heillä on paljon aikaa ja asiantuntemusta sitä kohtaan. Nykyään kaikki vanhemmat kuuluvat televisiosukupolveen eli he ovat lapsuudessaan käyttäneet televisiota sekä olleet sen käytön suhteen vanhempien auktoriteetin ohjauksessa. Uudella medially on suuret vaikutukset ja se imaisee mukanaan nuorimmatkin perheenjäsenet, sillä heillä ei ole ollut vanhojen käytäntöjen painolastia. (Lahikainen, Mälkiä & Repo 2015, 36–37.) Projektissamme korostuu perhekohtaisuus, jonka voi huomata saamistamme vastauksista. Esimerkiksi median käyttöön liittyvät säännöt vaihtelivat perheittäin.

Reissuvihkoon olimme koonneet kysymyksiä, jotka vastasivat asettamiimme tavoitteisiin. Kysymykset voi karkeasti jakaa kahteen osaan: lapsen median käyttö ja vanhemman rooli lapsensa median käyttöön. Tässä osiossa jaottelemme kysymyksiin saatuja vastauksia näitä kokonaisuuksia mukaillen. Projektiiimme osallistui neljä perhettä, joten pystyimme tarkastelemaan vastauksia melko yksityiskohtaisesti kuitenkin ketään yksilöimättä.

4.2.1 Lapsen median käyttö

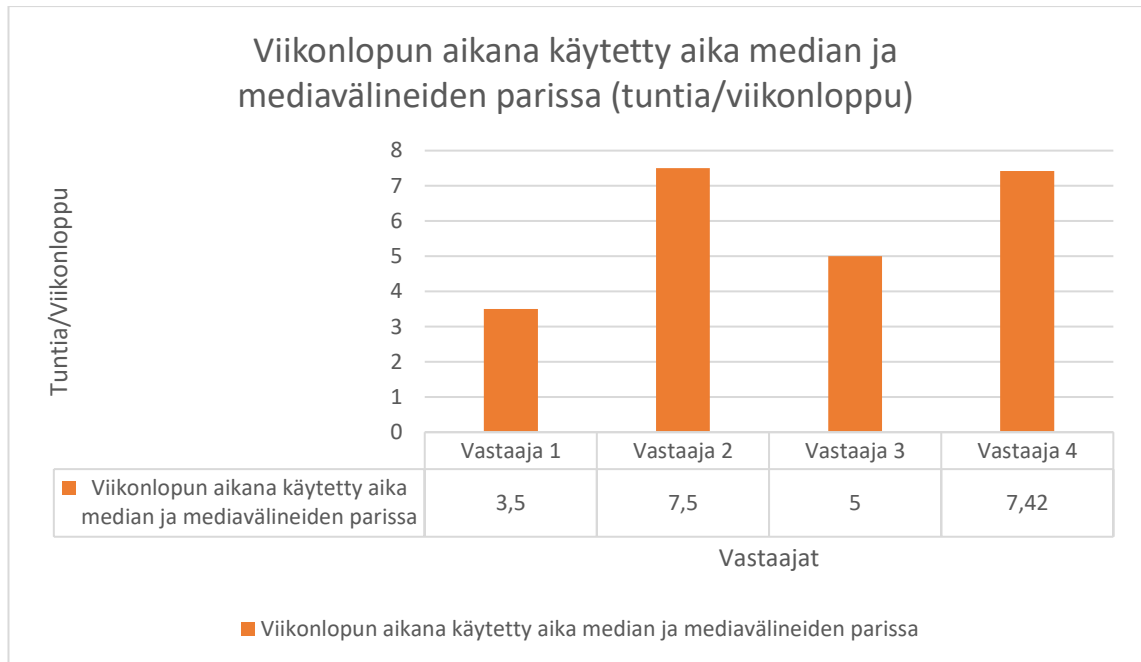
Reissuvihossa kysyimme lasten käyttämiä mediavälineitä sekä niiden vaihtelevuutta arkipäivien ja viikonlopun välillä. Mediavälineiden käytössä huomaamme paljon samankaltaisuuksia vastauksien välillä sekä tarkastellessa mediavälineiden käyttöä arjen ja viikonlopun välillä (Kuvio 1). Vastauksista voi havaita television olevan lasten käytetyin mediaväline. Televisio näyttäytyy käytetyimpänä mediavälineenä myös teorian ja tutkimusten valossa. Yhdestä vastauksesta käy ilmi, että myös passiivista television katselua pyritään välttämään. Kirjat ovat mediavälineitä, jotka myös näkyvät jokaisessa vastauksessa. Muita lasten käyttämiä perinteisiä mediavälineitä ovat lehdet sekä Cd-levyt. Näiden lisäksi lapset käyttävät nykyaikaisia mediavälineitä, kuten tablettia, älypuhelinta ja Playstationia. Vastauksista voi havaita tabletin käytön kohdistuvan enemmän viikonloppuihin.

Kuvio 1. Median käytön jakaantuminen eri mediavälineisiin.

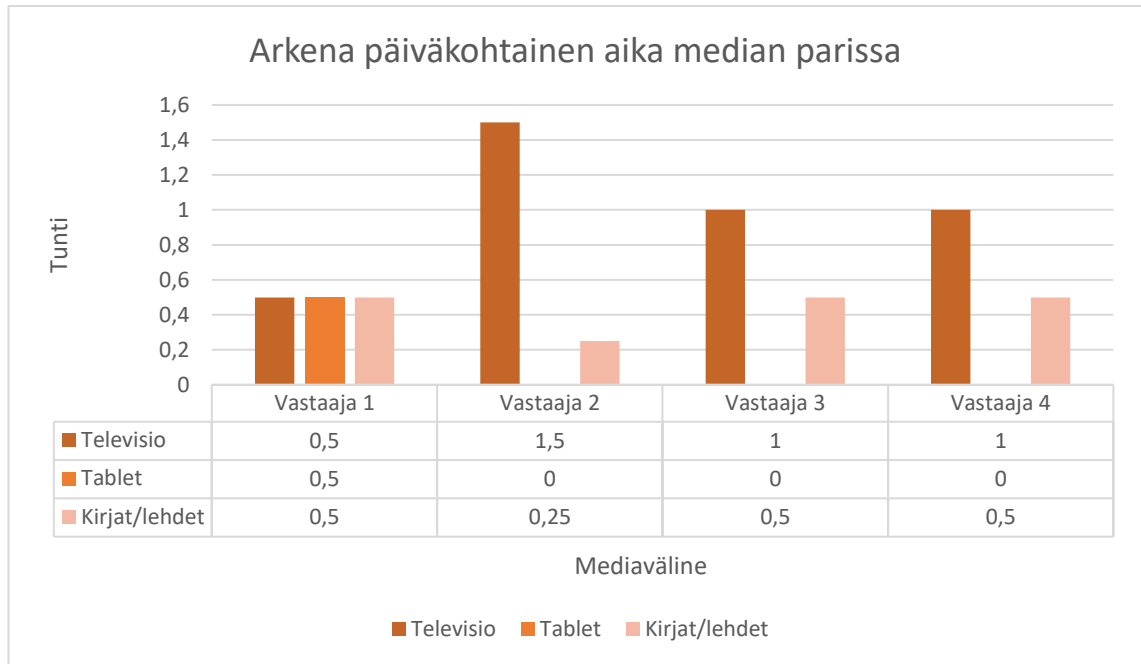
Kysyimme reissuvihossa lasten mediasisältöihin ja -välineisiin käyttämää aikaa. Lisäksi halusimme tietää tämän ajan jakautumisen eri mediavälineiden välillä. Vastauksissa voi nähdä eroavaisuuksia median parissa käytettävään aikaan arkena ja viikonloppuna. Viikonloppuisin käytetään aikaa median parissa arkipäiviä enemmän. Viikonloppuna aikaa median äärellä kuluu keskimäärin kaksi ja puoli tuntia, kun taas arkena tunti ja puoli. Lasten välillä on havaittavissa eroavaisuuksia katsottaessa mediaan käytettävää aikaa. Päiväkohtaiseen mediaan käytetty

aika vaihtelee viikonloppuna puolestatoista tunnista vajaaseen neljään tuntiin. Arkena aika sijoittuu tunnin ja reilun kahden tunnin välille. Kuviossa 2 (Kuvio 2) esitetään lasten käyttämä aika median parissa koko nallen yökyläily viikonlopun ajalta.

Kuvio 2. Viikonlopun aikana käytetty aika median ja mediavälineiden parissa.

Eniten aikaa käytetään television katseluun, keskimäärin tunti päivässä. On kuitenkin havaittavissa, että siihenkin kuluva aika vaihtelee suuresti viikonlopun ja arkipäivien välillä. Päivittäinen tabletin käyttöaika on keskimäärin noin 30 minuuttia, kun katsotaan sekä arkipäivän että viikonlopun aikoja. Jokaisella lapsella ei kuitenkaan ole mainintaa tabletin käytöstä arkipäivänä, jonka voi havaita kuviosta 3 (Kuvio 3). Vastauksista ilmenee, että tabletin käyttöä rajoitetaan usein lyhyisiin pätkiin, esimerkiksi 5–10 minuuttia kerrallaan. Kirjoja luetaan päivittäin jokaiselle lapselle ainakin iltasadun verran.

Kuvio 3. Arkena päiväkohtainen aika median parissa.

Kun lapsen median käyttöä mietitään, tulee pohtia, mikä on lapsen ikätasolle sisällöltään ja määrältään turvallista sekä mikä tukee lapsen kehitystä ja oppimista. Tavat median käytölle muodostuvat jo varhaisessa vaiheessa, joten on merkityksellistä, miten koko perhe käyttää mediaa, millaisissa tilanteissa mediankäyttö on hyväksyttävää sekä millaisia laitteita ja sisältöjä käytetään yhdessä lapsen kanssa. Lisäksi merkitystä on sillä, minkälaisia muita aktiviteetteja kuuluu lapsen päivään. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020a.)

Ruutuaikaa on tutkittu laajasti median käytön vaikutusten sekä lapsen kehityksen näkökulmasta. Pelisääntöjen määrittelyssä auttaa sopivan ruutuajan tuntiajat. WHO (World Health Organization) on asettanut virallisia ruutuaikasuosituksia, joissa 2–4-vuotiaalle suositus on alle tunti päivässä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020a.) Reissuvihkojen vastausten perusteella perheissä pyritään pysymään näiden suositusten rajoissa. Viikonloppuisin kuitenkin suositukset voivat ylittyä joidenkin perheiden kohdalla.

Ruutuaikaa tulee miettiä monesta eri näkökulmasta. Ei pelkästään käytettyä aikaa vaan myös sitä, mitä median parissa tehdään ja mitä mediasisältöjä käytetään. Ruutuaikaa ei yleensä ole tarpeen rajoittaa, kun digitaalinen tiedonkäsittely

on aktiivista muun muassa sisältöjen hakemista, tuottamista tai keskustelua. Lapsen arjen tulee olla monipuolista ja sujuvaa. On tutkittu, kun passiivisessa tiedonkäsittelyssä sisältöjen kuluttamisesta (kuuntelu, katselu tai lukeminen) tulee rutiniinomaista toistaen samoja toimintamalleja, voi liiallisesta määrästä olla enemmän haittaa kuin hyötyä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020a.)

Lastenohjelmat nousevat reissuvihkojen vastauksissa käytetyimmäksi mediasisällöksi, joka käy ilmi kaikissa vastauksissa. Lastenohjelmia katsotaan perinteisesti televisiosta sekä suoratoistopalveluista, kuten Yle areenasta ja YouTubea. Kolmessa vastauksessa ilmenee mediavälineitä käytettävän pelaamiseen, joko tabletilla tai Playstationilla. Yhdellä vastaajista pelaaminen on päivittäistä ja kahdella satunnaista kokeilua. Pienillekin lapsille digitaalinen pelaaminen on hyvä harrastus. Sen kautta lapsi pystyy sosiaalisoitumaan sekä erilaiset oppimispelit ovat kehittäväää puuhaa, joihin voi koko perhe osallistua. (Irisvik & Utriainen 2017, 36–37.)

Sadut ovat jokaisessa vastaaja perheessä käytettyjä mediasisältöjä. Niitä luetaan ja kuunnellaan perinteisistä kirjoista sekä erilaisista applikaatioista äänikirjojen muodossa. Saduista on paljon erilaista hyötyä lapsen kehitykselle. Ne ilahduttavat, opettavat sekä rohkaisevat. Lisäksi ne auttavat tunteiden ilmaisussa sekä rikastuttavat mielikuvitusmaailmaa, mikä tulee ilmi esimerkiksi lasten leikeissä.

Media ja sen hahmot näkyvät lasten arjessa, mikä ilmenee kaikista neljästä vastauksesta. Lapset ottavat vaikutteita lastenohjelmista ja saduista sekä niiden hahmoista. Leikeissä he esimerkiksi esittävät hahmoa sekä eläytyvät sen rooliin. Lisäksi lapsille on hankittu erilaisia leluja ja kirjoja, joissa ohjelmien hahmot sekä ympäristö näkyvät. Lastenohjelmista tutut hahmot näkyvät printtikuvina lasten vaatteissa. Jokaisella lapsella on omat mielenkiinnonkohteet, joka näkyy vastauksissa eri ohjelmien ja hahmojen suuressa määrässä. Kahdesta vastauksesta nousee esiin perinteisiä ohjelmien hahmoja, joita ovat Batman, Aku Ankka sekä Kaapo. Uudempien ohjelmien mediahahmot näkyvät kaikissa vastauksissa. Niitä ovat esimerkiksi Ryhmä Hau, Ninjago ja Palomies Sami.

Leikkiminen on lapsen tapa käsitellä elokuvissa, televisiossa tai peleissä nähtyjä asioita. Median välityksellä nähdyt ja koetut asiat ovat yksi lasten leikkiperinteen osa. Median käytöstä saadut ideat ja opit ovat tulleet vanhojen leikkiperinteiden rinnalle. Toisaalta mediassa esitetyt tarinat voivat köyhdyttää lapsen omaa mielikuvitusta sekä kuvitteellista leikkiä. Lapsen mukaillessa ohjelman juonta ja hahmoja, uuden luominen vähenee. Aikuinen voi rikastaa lapsen leikkiä sekä ohjata häntä tekemään jotakin muuta, mikäli lapsen leikeissä näyttää olevan vain mediasta nousseita ideoita. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019c.)

Vuosina 2010–2013 opetus- ja kulttuuriministeriö on rahoittanut lasten mediabarometri –tutkimusta. Vuosina 2010 ja 2013 tutkimuksen kohderyhmänä olivat 0–8-vuotiaat lapset. Vuonna 2010 tutkimuksesta vastasi mediakasvatusseura, kun taas vuonna 2013 nuorisotutkimusseura. Tutkimukset ovat keskenään vertailukelpoisia. Tutkimusten tavoitteena on ollut kartoittaa lasten median käyttöä ja mediasuhdetta, lasten median käytön muotoutumista sekä vanhemman omaa mediankäyttöä suhteessa lapsensa mediankäyttöön. Tutkimuksissa käy ilmi median olevan tiivis osa lasten arkipäivää vauvaiästä lähtien. Lapsen ikä vaikuttaa median muotoon sekä käytettyihin mediavälineisiin. Alle vuoden ikäisillä mediasisältöjä ovat muun muassa musiikki ja lastenkirjat, kun taas digitaalisten pelien pelaaminen yleistyy 2–4-vuotiaana. Tutkimuksissa ja niiden vertailussa voidaan todeta pienten lasten median käytön lisääntyneen vuodesta 2010. (Suoninen 2014, 5, 70–71.) Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voimme todeta, että lasten median käyttö on ollut kasvussa ja se tulee yhä varhaisemmassa vaiheessa osaksi pienten lasten elämää. Median käytön arkipäiväisyys ja monimuotoisuus näkyy myös meidän saamissamme reissuvihon vastauksissa (KUVA 2).

Kuva 2. Lasten ja nallen median käyttöä nallen yökyläilyn aikana

4.2.2 Vanhemman rooli lapsensa median käytössä

Reissuvihkojen vastausten perusteella lapset käyttävät pääsääntöisesti mediaa yhdessä vanhemman tai sisaruksen kanssa. Jokaisessa vastauksessa kuitenkin ilmenee, että välillä lapsi on median ääressä itsenäisesti. Television sekä tabletin käyttöä valvotaan enemmän verrattuna esimerkiksi kirjoihin. Yhdessä vastauksessa ilmenee, että uusien ohjelmien kohdalla vanhempi hyväksyy ensin katsottavat sisällöt sekä toteaa sen turvalliseksi, kun taas entuudestaan tuttuja ohjelmia lapsi saa katsoa itsenäisesti.

Lapsen median käytössä tärkeässä roolissa ovat vanhempien antama opastus ja tuki sekä kuuntelu, läsnäolo ja yhdessä tekeminen. Näiden kautta lapsella on hyvät edellytykset kehittyä vastuulliseksi, tietoiseksi sekä kunnioittavaksi median käyttäjäksi. Vanhempien antama oma esimerkki median käytöstä ja siihen liittyvistä näkemyksistä on yhteydessä lapsen käyttäytymismalleihin. Lapsen oppima median käyttö muotoutuu pitkälti kodin ja vertaisten esimerkin kautta, unohtamatta vanhempien asettamia rajoituksia sekä perheen yhteisiä sääntöjä median käyttöä kohtaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020b.)

Lapsen median käytön tukeminen sekä sen tarkka seuraaminen ilmenee jokaisessa vastauksessa. Lasten median käyttöä pyritään tukemaan tutustumalla yh-

dessä uusiin sisältöihin sekä olemalla median ääressä yhdessä. Lasten vanhemmat ovat valveutuneita haitallisia mediasisältöjä kohtaan, jonka vuoksi lapsen median käytön seuraaminen nousee jokaisessa vastauksessa isoon rooliin. Mediavälineisiin on mahdollista asettaa rajoituksia, jotka estävät pääsyn sellaisille sivustoille sekä sovelluksiin, joita ei ole tarkoitettu lapsille. Yhdessä vastauksessa ilmeni tällaisia rajoituksia käytettävän. Laitteisiin asetettavat erilaiset rajoitukset eivät korvaa aikuisen antamaa mediakasvatusta. Aikuisten eli yleisesti ottaen vanhempien tulee olla kiinnostuneita lapsensa median sekä eri laitteiden käytöstä. Mediakasvatuksen tavoitteena onkin saada lapset ymmärtämään, mitä verkon ja laitteiden viisas käyttö tarkoittaa. (Haasio 2016, 94.)

Reissuvihkojen vastausten perusteella mediasisällöille asetettuja ikärajoja pääsääntöisesti noudatetaan. Vanhemmat kuitenkin kiinnittävät enemmän huomiota sisällöllisiin tekijöihin ohjelmaa tai peliä valitessa. Esimerkiksi yli 7-vuotialle tarkoitettuja ohjelmia saatetaan katsoa yhdessä vanhemman kanssa, jolloin voidaan keskustella ohjelman tapahtumista sekä siitä heränneistä ajatuksista. Puolestaan jotkut lastenohjelmat on havaittu liian levottomiksi, vaikka ikäraja sallisikin ohjelman katsomisen.

Kysyimme reissuvihoissa vanhempien kokemuksia median ja sen käytön tarjoamista hyödyistä sekä haasteista. Lapsen median käytössä kirjoista koetaan olevan isoin hyöty, joka tulee esiin kolmessa vastauksessa. Vastausten mukaan vanhemmat kokevat kirjojen edistävän lapsen puheenkehitystä ja sanavarastoa sekä rikastuttavan mielikuvitusta ja yhteisiä hetkiä. Tämä onkin totta. Lapselle laulaminen, loruilu sekä tarinoiden lukeminen tukevat hänen kielensä ja puheen kehitystä, jonka perustana toimii lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus. Lisäksi lapselle lukeminen on yhteydessä mielikuvituksen sekä tunteiden käsittelyn kehittymiseen. (Opetushallitus 2020.)

Lastenohjelmissa on opetuksellisia elementtejä, joista vanhempien mukaan on hyötyä lapselle. Niissä kerrotaan asioista lapsentasoisesti. Tästä esimerkkinä yhdessä vastauksessa ilmennyt Inskamies -animaatio, jossa aiheena on diabetes.

Kolmessa vastauksessa mediasta ja mediavälineistä koetaan olevan apua perheen arjessa. Esimerkiksi televisiota voidaan käyttää "lapsenvahtina", jolloin vanhemmat saavat keskittyä omiin askareisiinsa.

Vastauksissa haasteiksi mainittiin median käytön keskeytyminen, joka aiheuttaa lapsessa harmitusta. Lisäksi yksi vastaajista koki lapsen ajantajun häviävän helposti esimerkiksi pelatessa, jolloin pelaamisen lopettaminen on hankalaa. Ohjelmissa ja peleissä voi olla voimakkaastikin riippuvuutta aiheuttavia tekijöitä. Niiden vetovoima perustuu kykyyn saada katsoja/pelaaja uppoutumaan tapahtumiin konkreettisesti sulkien pois ympäristön muut tekijät. (Mustonen & Salokoski 2007, 101.)

Kaksi vastaajista koki haasteeksi haitallisen sisällön, jonka takia lapsen median käyttöä on koko ajan valvottava sekä osattava valita ohjelmista ja peleistä lapselle sopivat. Tämä tulee esiin esimerkiksi isompien sisarusten katsoessa ohjelmaa, joka ei sopisi vielä pienemmälle lapselle. Lapselle haitallisia sisältöjä ovat muun muassa väkivalta, seksi, ahdistavuus ja päihteiden käyttö. Ikärajojen tarkoituksena on varoittaa lapsen kehitykselle haitallisesta sisällöstä ja näin ollen suojella lapsia. Lapsen kehitys sekä herkkyys erilaisille mediasisällöille on yksilöllistä. Tästä syystä kuvaohjelmaa voi esittää ikärajaa kolme vuotta nuoremmalle lapselle, mikäli hän katsoo sitä tutun aikuisen seurassa. Huoltajalla on vastuu lapsen mediankäytön ohjaamisesta sekä hän myös tuntee lapsensa parhaiten. (Mediataitokoulu 2016.)

4.3 Toiminnallisen osuuden arviointi

Projektin arvioinnissa tulee ottaa huomioon ja seurata muutamia perussääntöjä, jotta arviointitieto on uskottavaa sekä luotettavaa. Arviointia varten tieto täytyy kerätä suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti, jolloin arvioinnista tulee systemaattista. Arviointiprosessi kuvataan mahdollisimman avoimesti, jolloin arviointia voidaan kohdistaa myös päätelmien pitävyyteen. Lisäksi arvioinnissa olisi hyvä tuoda esiin vaihtoehtoisia tulkintamahdollisuuksia sekä haasteet ja negatiivinen

palaute. Niiden kautta saadaan arvokasta tietoa projektin kehittämiseksi. (Suopajarvi 2013, 10.)

Opinnäytetyössämme lähestymme arviointia prosessiarvioinnin ja kehittämisvaluaation näkökulmista, joiden sisällöt vastaavat käytännössä toisiansa. Prosessiarvioinnissa kiinnostus kohdistetaan toimintaan, jolla tuloksia on saatu aikaiseksi eli kehittämisprosessiin. Kehittämisvaluaation tarkoituksena on toiminnan edistäminen. Prosessiarvioinnissa onnistumisen edellytyksenä huomioidaan lopputulosten lisäksi prosessin etenemistä ja tavoitteiden täyttymistä. Tavoitteet voivat täsmentyä toiminnan edetessä, joka onkin tyypillistä prosessinomaiselle kehittämistyölle. Prosessievaluaatiossa peruslähtökohtana on tavoitteisiin tähtäävän toiminnan tarkasteleminen sekä prosessin luonne. Tarkastelun kohteena voi olla esimerkiksi prosessin taitekohdat, ongelmatilanteet ja niiden ratkaiseminen sekä tehdyt innovaatiot. Prosessiarvioinnin perustana on tekijöiden itsearviointi ja oppimiskokemusten peilaaminen. (Seppänen-Järvelä 2004, 11, 19.)

Itsearviointi voi olla eri tasoilla tapahtuvaa: yksilön henkilökohtaista, tiimin, työyhteisön, asiakasryhmän tai projektin tasolla. Omaehtoisen arvioinnin kautta saa arvokasta tietoa, joka on hyödynnettävissä työn kehittämisessä. Tällöin voidaan puhua evaluatiivisesta kehittämistyöstä, jossa sovelletaan ja hyödynnetään arvioinnin viitekehystä sekä keinoja. Projektiin osallistuvien refleктоiva itse-evaluatio on keskeinen kehittämisen tekijä. (Seppänen-Järvelä 2004, 24.)

Arviointi on tärkeä osa prosessikuvaustamme. Opinnäytetyössämme toteutamme arviointia prosessiarviointi -menetelmän mukaisesti, johon kuuluu vahvasti itsearviointi. Toiminnan aikana ja sen jälkeen arvioimme kriittisesti muun muassa suunnitelman toteutumista, tavoitteiden saavuttamista sekä omaa toimintaa ja oppimista. Lisäksi osallistimme perheitä toiminnan arviointiin. Laadimme reissuvihkoon palautekysymyksen, jossa vanhemmat saivat vapaasti kertoa palautetta projektistamme. Sen avulla saimme myös heidän näkökulmansa esille arvioinnissa. Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys. Yhteistyö tähtää huoltajien ja henkilöstön yhteiseen sitoutumiseen edistääkseen lapsen tervettä ja turvallista kasvua, kehitystä sekä oppimista. Yhteistyötä tukee luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen

vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. (Opetushallitus 2018, 34.) Tuokiolla kysimme lasten mielteitä nallen yökylästä, jolloin myös he pääsivät osaksi arviointia ja saimme heidän äänensä kuuluviin.

Toiminnallinen osuus päiväkodissa onnistui hyvin ja saimmekin vanhemmilta positiivista palautetta projektista. Tekemämme suunnitelma ei toteutunut täysin, kun olisimme halunneet viisi osallistujaperhettä, mutta päätimme neljän perheen olevan sopiva määrä projektimme toteutukselle. Mielestämme saimme neljältä perheeltä tarpeeksi kattavia vastauksia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme.

Yhteistyö päiväkodin työntekijöiden kanssa oli sujuvaa. He ottivat meidät hyvin vastaan sekä osoittivat aitoa kiinnostusta projektiamme kohtaan. Ennen projektin toteutusta teimme heidän kanssaan aikataulun, joka toteutui suunnitelman mukaisesti. Työelämäyhteistyö on luonnollinen osa ammattikorkeakoulujen jokapäiväistä toimintaa. Yhteistyön on oltava jatkuvaa ja systemaattista. Ammattikorkeakouluissa pyritään mahdollistamaan opiskelijoille oppiminen työelämäläheisissä oppimisympäristöissä sekä todellisilla työpaikoilla. Opiskelijoiden ja työelämän välinen yhteistyö palvelee onnistuessaan molempia osapuolia. (Jankkila & Kangas 2014, 9.) Opinnäytetyömme projektin kautta saimme hyvän kokemuksen yhteistyöstä työelämän kanssa, josta on meille hyötyä siirtyessämme työmaailmaan.

Lapsille pitämiemme tuokioiden rakenteen ja sisällön suunnittelimme tarkasti etukäteen, mikä helpotti toteutusta. Varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen opettajilla on vastuu pedagogisesta toiminnasta, jonka onnistumisen edellytyksenä on perusteellinen toiminnan suunnittelu. Pedagoginen suunnittelu tekee toiminnasta tavoitteellista, minkä lähtökohtana toimii eri tasojen varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lasten yksilölliset tarpeet ja mielenkiinnon kohteet. (Opetushallitus 2018, 18, 37.) Tuokioiden suunnittelussa huomioimme sisällön ja rakenteen, lasten istumapaikat, meidän välisemme työjaon sekä minkä nallen kukin lapsi saa. Suunnitelmat toteutuivat käytännössä ja toiminta oli sujuvaa. Lapsiryhmän ohjaamisesta meillä molemmilla on kokemusta esimerkiksi harjoittelujen kautta, joten sen osalta hankaluuksia ei ollut. Lisäksi lapsiryhmä oli entuudestaan tuttu, joka helpotti tilannetta. Lapset osallistuivat innokkaasti ja avoimesti tuokioillemme. Olemme tyytyväisiä tuokioiden toteutuksesta.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoituksenamme oli toteuttaa yökyläilyt kolmen viikonlopun aikana, jossa sama nalle vierailisi aina eri perheessä yhden viikonlopun ajan. Vallitsevan epidemiatilanteen takia halusimme minimoida käyntimme päiväkodissa ja päädyimme yhteen yökyläviikonloppuun, jolloin jokaiselle lapselle oli oma nalle. Haasteita prosessimme aikana oli myös tutkimusluvan hankkimisessa Oulun kaupungin varhaiskasvatusjohtajan vaihtuessa. Lopulta saimme kuitenkin tutkimusluvan opinnäytetyöllemme.

Reissuvihoista saadut palautteet olivat positiivisia. Vastauksista näki vanhempien olevan projektiimme sitoutuneita, ja he olivat käyttäneet siihen aikaa. Olemmekin erittäin tyytyväisiä yhteistyöhömmme heidän kanssaan. Yhdessä palautteessa toivottiin, että olisimme lähettäneet reissuvihon sähköisessä muodossa, joka olisi helpottanut ja nopeuttanut vastaamista. Mielestämme tämä oli hyvä kehityskohde, joka olisi helpottanut myös meidän työskentelyämme. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä suositellaankin hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa, jolla yhteistyötä pyritään sujuvoittamaan molempien osapuolien taholla. (Opetushallitus 2018, 34.)

Ensimmäisen tuokion jälkeen lapsista pystyi havaitsemaan ilon tulevaa nallen yökyläilyä kohtaan. He olivat kyselleet nallejen perään ryhmän työntekijöiltä. Vanhemmat kertoivat reissuvihoissa lasten pitäneen kotona nallesta huolta sekä otaneen sen omatoimisesti mukaan arjen eri tilanteisiin. Tämä osoitti meille lasten aidon kiinnostuksen. Toisella tuokiolla lapset kertoivat nallen kanssa touhuilun olleen kivaa. Varhaiskasvatusikäiselle lapselle leikki on merkityksellistä. Leikki motivoi ja tuottaa iloa toimintaan, mistä lapset samalla oppivat monenlaisia taitoja ja pystyvät omaksumaan tietoa. (Opetushallitus 2018, 22.) Projektissamme nalle oli lapsilähtöinen ja leikinomainen väline toiminnan toteuttamiselle, mikä motivoi ja innosti lapsia osallistumaan.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

5.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, mitä mediavälineitä ja -sisältöjä lapset käyttävät, kuinka paljon he käyttävät mediaa sekä mikä on vanhemman rooli lapsen median käytössä. Nallen yökyläilyn kautta saamamme aineisto vastasi näihin tutkimuskysymyksiimme.

Vastausten perusteella voidaan todeta lasten käyttävän eri mediavälineitä ja -sisältöjä melko monipuolisesti jo 3–4-vuotiaana. Tämän ikäiset lapset ovat syntyneet tietoyhteiskunnan aikakaudella, jolloin nykymedia on tullut luontevasti osaksi heidän elämäänsä.

Käytetyin pienten lasten mediaväline on televisio, jonka pohdimme osaltaan johtuvan siitä, että se on kuulunut myös lasten vanhempien mediakulttuuriin jo pitkään. Nykyajan mediavälineitä kuten tablettia ja Playstationia käytettiin vähemmän, joka voi johtua mediakulttuurin nopeasta muutoksesta, jolloin vanhemmat kokevat oman tietotaitonsa puutteelliseksi nykyajan mediavälineitä kohtaan. Vanhempien oma median käyttö sekä omaksuttu mediakulttuuri ovat suorassa yhteydessä pienen lapsen kehittyvään mediataitoon. Lasten käyttämiä mediasisältöjä tarkastellessa huomaa lastenohjelmien sekä kirjoista luettujen satujen roolin olevan erityisen korostunut. Nämä sisällöt kuuluvat yleensä luonnollisesti arkipäivien rutiineiksi. Esimerkiksi päiväkodista tullessa iltaruuan jälkeen alkaa Pikku kakkonen ja ennen nukkumaanmenoa luetaan iltasatu.

Vastausten perusteella lasten median käyttöön kuluva aika on kohtuullista ja pääsääntöisesti yleisten suositusten mukaista. Viikonloppuisin joissain perheissä median, lähinnä televisio-ohjelmien parissa kuluu arkipäiviä enemmän aikaa, mikä saattaa ylittää suositukset. Pohdimme tämän johtuvan siitä, että viikonloppuisin vapaa-aikaa on koko perheellä arkipäiviä enemmän. Reissuvihoissa vapaan kerronnan osiossa jokaisessa vastauksessa nousi esille vapaa-ajan monipuolisuus, jossa median käytön lisäksi oli myös muuta sisältöä, kuten ulkoilua, leikkimistä sekä kotiaskareiden hoitamista. Oletamme siis median käytön pysyvän kohtuuden rajoissa jokaisessa perheessä.

Vastausten perusteella voidaan todeta vanhempien olevan valveutuneita lapsensa median käytön suhteen ja he ymmärtävät sen tuomat hyödyt sekä haasteet. Lapsen medianvälineiden ja -sisältöjen käyttöä seurataan tarkasti ja niihin tutustutaan yhdessä. Vastausten perusteella voidaankin huomata, että tämän ikäiset lapset käyttävät mediaa itsenäisesti melko vähän ja silloinkin sisältö on vanhempien hyväksymä. Mediavälineitä kuten televisiota tai tablettia saatetaan käyttää lapsenvahtina arjen helpottamiseksi. On tärkeää kuitenkin huomioida, että tämä pysyy kohtuullisissa rajoissa ja vanhemman kokoaikaisessa kontrollissa.

Yleisesti ottaen media koettiin perheissä hyvänä asiana. Esimerkiksi kirjojen sekä opetuksellisten lastenohjelmien hyödyt olivat vanhempien tiedossa, ja niillä onkin positiivista vaikutusta lapsen oppimiseen. Haasteeksi nousi lapsen median käytön vaatima kokoaikainen valvonta sekä juuri omalle lapselle sopivien mediasisältöjen löytäminen. Onkin tärkeää, että vanhempi tutustuu lapsille kohdennettuihin mediasisältöihin ensin itse, jotta hän osaa ohjata lastaan niiden parissa.

Kokemustemme perusteella mediakasvatus on melko vähäistä varhaiskasvatuksen kentällä. Mielestämme työntekijöille tulisi järjestää aiheesta enemmän koulutuksia, jotta heidän tietotaitonsa, valmiudet sekä ammatillinen osaaminen mahdollistaisi laadukkaan mediakasvatuksen vielä isommissa määrin. Koemme, että isoin vastuu mediakasvatuksesta on vanhemmilla, koska siellä yhdessä tutustutaan mediavälineisiin ja -sisältöihin sekä niiden käyttöön.

Pohdimme mahdollista jatkotutkimusta projektiimme liittyen, jonka voisi toteuttaa esimerkiksi viisivuotiaille tai eskareille. Olisi mielenkiintoista tietää, miten median käyttö konkreettisesti muuttuu, kun ikävuosia tulee lisää. Projektin näkökulmaa voisi kohdentaa myös varhaiskasvatuksen henkilöstön suuntaan. Esimerkiksi millaista mediakasvatusta he toteuttavat lapsiryhmässä tällä hetkellä, millaista mediakasvatusta he haluaisivat toteuttaa sekä millaisen koulutuksen he näkisivät tarpeellisena mediakasvattajuuden vahvistamiseksi.

5.2 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen on ollut kokonaisuudessaan pitkä ja haastava, mutta kuitenkin erittäin opettavainen ja palkitseva prosessi. Olemme kokeneet yhdessä tekemisen mukavaksi ja antoisaksi. Työn tekemisen lomassa on herännyt useita hedelmällisiä keskusteluja aiheen ympärillä. Olemme molemmat olleet työhön sitoutuneita ja välillämme on ollut molemminpuolinen luottamus toiseen sekä yhdessä onnistumiseen. Ajallisesti opinnäytetyöprosessimme on kestänyt noin puolitoista vuotta. Projektimme toteutus venyi keväältä 2020 syksyille 2020. Olemme kääntäneet asian positiiviseksi ja saimme hyvin aikaa suunnitella projektimme perusteellisesti, jolloin myös toteutus oli sujuvaa. Kirjallisen osuuden tekeminen on ollut aikaa vievä prosessi, jonka aikatauluttaisimme tarkemmin, mikäli tekisimme projektimme uudestaan. Taukoja opinnäytetyön työstämisessä on ollut kesät sekä harjoittelujaksojen ajat. Tauoista huolimatta olemme kokeneet työskentelyn sujuvaksi sekä tuottavaksi.

Haastavaksi olemme kokeneet aiheen rajaamisen. Mediakasvatus on laaja kokonaisuus, minkä vuoksi näkökulman valitseminen sekä tarkkojen rajausten tekeminen on isossa roolissa toimivan kokonaisuuden luomisessa. Koimme onnistuneemme tässä lopulta alkuvaikeuksien jälkeen. Lopullinen aiheen rajaaminen tapahtui reissuvihon kysymysten laatimisen yhteydessä, joka osaltaan helpotti myös teoreettisen viitekehyksen kirjoittamista. Jatkossa tällaista prosessia tehdessämme tekisimme tarkemman rajauksen jo alkuvaiheessa, joka todennäköisesti helpottaisi työssä etenemistä.

Prosessin aikana olemme oppineet paljon nykyajan mediakasvatuksesta sekä lasten median käytöstä. Olemme saaneet aiheesta monipuolista tietotaitoa, joissa uskomme olevan hyötyä tulevaisuuden työssämme. Kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekeminen on meille täysin uusi kokemus, joten uutta tietoa on tullut runsaasti liittyen esimerkiksi tutkimusmenetelmiin, eettisiin toimintaperiaatteisiin sekä vastausten analysointiin. Tämä opinnäytetyön tekemisen kokemus helpottaa jatkossa samankaltaisten prosessien yhteydessä.

Olemme löytäneet mediakasvatuksesta monipuolisesti hyödyllistä kirjallisuutta, jota käytimme teoreettisen viitekehyksen laatimisessa. Teoriatietoon perehtyminen oli iso osa opinnäytetyömme suunnittelua ja edistämistä. Prosessimme edessä tietomme mediakasvatusta kohtaan lisääntyi, joka auttoi teoriatiedon ja käytännön toteutuksen yhdistämisessä. Kirjallisuutta valitessa huomioimme lähteiden tuoreuden. Teoreettisenviitekehyksen lähteet ovat enintään kymmenen vuotta vanhoja. Tällä halusimme varmistaa tiedon ajankohtaisuuden ja paikkansapitävyyden sekä näin ollen lisätä työmme luotettavuutta. Sähköisiä lähteitä valitessa ja hyödyntäessä suhtauduimme niihin kriittisesti. Lisäksi työmme luotettavuutta katsottaessa täytyy muistaa, että projektiimme osallistui neljä lasta ja perhettä, joten otanta on pieni. Vastaukset eivät siis ole yleistettävissä muihin samanikäisiin lapsiin.

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön liittyy useita eri vaiheita, jotka vaativat aikaa sekä tarkkaa suunnittelua. Halusimme kuitenkin valita toteutustavaksi toiminnallisen opinnäytetyön, sillä koemme molemmat oppivamme enemmän käytännön työskentelystä verrattuna teoriapainotteiseen työskentelyyn. Prosessin aikana on täytynyt tehdä useita eri valintoja, joihin ei ole olemassa yhtä oikeaa ratkaisua tai tarkkaa ohjeistusta. Tämä on ollut välillä haastavaa, sillä on täytynyt punnita ja arvioida, mikä olisi juuri meidän työmme kannalta sopivin ratkaisu. Ratkaisujen seurauksia ei ole voinut tietää etukäteen, joten riskejä täytyi uskaltaa ottaa. Esimerkiksi emme voineet ennalta varmasti tietää onko osallistujamäärämme sopiva. Varauduimme tällaisiin tilanteisiin pohtimalla mahdollisia haasteita projektiimme toteuttamisessa sekä toimintamalleja haasteiden ylittämiseksi.

Mielestämme onnistuimme suunnittelemaan ja toteuttamaan toimivan projektin, joka olisi hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen kentällä. Saimme vanhemmilta, lapsilta sekä työntekijöitä positiivista palautetta, mikä lisäsi onnistumisen kokemustamme. Saavutimme opinnäytetyöllemme asetetut tavoitteet ja olemme kokonaisuudessaan tyytyväisiä tekemäämme työhön. Saimme monipuolista osaamista mediakasvatuksesta, josta uskomme olevan hyötyä tulevaisuuden työhömme varhaiskasvatuksen ammattilaisina.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Arene 2018. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 24.3.2020 http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset.pdf?_t=1526903222.

Haasio, A. 2016. Koukussa nettiin. Lapset, nuoret ja verkon vaarat. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Henriksson, A., Niinistö, H., Pentikäinen, L. & Ruhala, A. 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajakäsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Huhtanen 2016. Lasten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseuran julkaisuja 5/2016. Viitattu 16.4.2020 <https://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/Lasten-mediamaailma-pahkinankuoressa-1.pdf>.

Irisvik, S. & Utriainen, J. 2017. Kuinka kasvattaa diginatiivi? Helsinki: S&S.

Jankkila, H. & Kangastie, H. 2014. Työelämälähtöisyys ja -läheisyys Lapin ammattikorkeakoulussa. Rovaniemi: Lapin AMK:n julkaisuja. Sarja B. Raportit ja selvitykset 21/2014. Viitattu 20.1.2021 <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=fb13405a-394c-4839-9209-9390348cca6c>.

Lahikainen, A., Mälkiä, T. & Repo, K. 2015. Media lapsiperheessä. Vantaa: Hansaprint Oy.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019a. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Viitattu 15.4.2020 <https://www.mll.fi/ammattilaisille/varhaiskasvattajille/mediakasvatus-varhaiskasvatuksessa/>.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019b. Lapsen kasvu ja kehitys. Viitattu 19.1.2020 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019c. Leikit ja media. Viitattu 15.12.2020 <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/leikit-ja-media/>.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020a. Sopiva ruutuaika. Viitattu 14.12.2020 <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/hyvinvointia-digijassa/sopiva-ruutuaika/>.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020b. Lapset ja media. Viitattu 15.12.2020 <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/>.

Mediakasvatusseura 2020. Mediakasvatus. Viitattu 25.3.2020 <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/>.

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008. Stakes & Opetusministeriö. Mediataitokoulu -hanke. Seiska Oy: Iisalmi. Viitattu 21.5.2020 https://thl.fi/documents/732587/741077/mediakasvatus_varhaiskasvatuksessa.pdf.

Mediataitokoulu 2015. Mediakulttuuri. Viitattu 25.3.2020 https://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=321&Itemid=413&lang=fi.

Mediataitokoulu 2016. Lapset & media. Kasvattajan opas. Viitattu 15.12.2020 <https://www.mediataitokoulu.fi/lapsetjamedia.pdf>.

Meriranta, M. 2010. Mediakasvatuksen käsikirja. Painettu EU:ssa.

Mustonen, A. & Salokoski, T. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2007: 2.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 15.4.2020 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf.

Opetushallitus 2020. Sana hallussa. Viitattu 15.12 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sana-hallussa>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. Mediakasvatus kuntienvarhaiskasvatuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:10. Viitattu 21.5.2020 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75281/okm10.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Pekkala, L., Salomaa, S. & Spisak, S. 2016. Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja, 1/2016. E-kirja.

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Työkirja ammattikorkeakouluun. Jokioinen: e-Oppi Oy. E-kirja.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Viitattu 10.12.2020 <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Seppänen-Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuunnitelmassa. Opas käytäntöihin. Helsinki: Stakes.

Suoninen, A. 2014. Lasten mediabarometri 2013. 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 75, julkaisuja 149, Hybridit. Nuorisotutkimusseura. Viitattu 21.5.2020 <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastenmediabarometri2013.pdf>.

Suopajarvi, L. 2013. Opas projektiarviointiin. Rovaniemi: Lapin yliopiston yhteiskunnantieteiden tiedekunta julkaisuja. Viitattu 21.5.2020 <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=a6d01dd9-baad-408a-a6fb-5e131cf74ef5>.

Talentia 2017. Arki, arvot ja etiikka. Viitattu 24.3.2020 <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki. Viitattu 8.7.2020 <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>.

Valkonen, S. 2016. Media varhaiskasvatuksessa: Tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Viinamäki, L. & Saari, E. 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Willman, V. 2018. Mediakasvatuksen käsikirja. Turku: Unipress.

LIITTEET

Liite 1. Tiedote Vanhemmille

Liite 2. Reissuvihko

LIITTEET

Liite 1 1(2). Tiedote vanhemmille

Tiedote vanhemmille opinnäytetyöstämme ja siihen osallistumisesta

Olemme Lapin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita. Teemme toiminnallisen opinnäytetyömme Oulun kaupungin varhaiskasvatukselle. Opinnäytetyömme aiheena on mediakasvatus ja siihen kuuluu päiväkodissa suoritettava mediaprojekti.

Projektissa mediamaskotti nallet ovat viikonlopun ajan yökylässä perheiden luona ja samalla tutustuvat lapsen median käyttöön. Jokaiselle perheelle on oma nalle, jonka saa omaksi projektin jälkeen. Nallen mukana on reissuvihko, jossa on vanhemmille kysymyksiä lapsen median käyttöön liittyen. Lisäksi vanhemmat saavat liittää reissuvihkoon vapaamuotoista kerrontaa viikonlopun touhuista. Touhuista saa halutessaan ottaa myös kuvia, joiden käyttöön kysymme luvan. Kuvat voivat olla esimerkiksi sellaisia, jossa näkyy ainoastaan nalle tai lapsi ja nalle yhdessä siten, että lapsen kasvot eivät näy kuvassa. Ohjaamme projektiimme osallistuville lapsille tuokion ennen yökylää, jossa ohjeistamme ja valmistelemme lapsia tulevaan. Lisäksi yökyläilyn jälkeen käymme yhdessä lasten kanssa läpi nallejen reissut.

Opinnäytetyössämme raportoimme yökylien kautta saatuja tietoja pienten lasten median käytöstä. Opinnäytetyömme raportissa emme yksilöi lapsia tai perheitä ja tuomme tiedot julki anonymisti. Opinnäytetyössämme noudatamme lasten ja perheiden yksityisyyden suojaa sekä otamme huomioon tietosuojaja- ja turvatekijät. Huolehdimme, että opinnäytetyössämme käytettävät aineistot sekä kuvat pysyvät suojassa ulkopuolisilta ja ainoastaan me käsittelemme niitä. Saatuamme opinnäytetyömme valmiiksi tuhoamme tiedostot. Opinnäytetyömme on julkinen ja se julkaistaan www.theseus.fi Internet-sivustolla.

Projektiimme tarvitsemme viisi osallistujaperhettä. Osallistuvat perheet saavat tarkemmat ohjeet nallejen yökylästä nallen mukana tulevassa reissuvihossa.

Mikäli teillä heräsi kysyttävää projektiimme liittyen, voitte olla yhteydessä meihin sähköpostitse.

Kiitos yhteistyöstä! ☺

Ystävällisin terveisin

Petra Karvonen, petra.karvonen@edu.lapinamk.fi

Marjo Kukkonen, marjo.kukkonen@edu.lapinamk.fi

Liite 1 2(2)

Osallistuminen

Mikäli olette kiinnostuneita osallistumaan projektiimme, täyttäkää alla olevat tiedot ja palauttakaa kysely päiväkotiin **päivämäärä** mennessä.

Lapsen etunimi:

Saako nallen yökylän aikana otettuja kuvia käyttää?

Lasten tuokiolla: Kyllä [] Ei []

Opinnäytetyö raportissa: Kyllä [] Ei []

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys:

Liite 2 1(6). Reissuvihko

REISSUVIHKO
HALI-NALLE

Liite 2 2(6)

Olemme pitäneet lapsille tuokion ja ohjeistaneet lapsia nallen yökylää varten. Lapset saivat nimetä oman nallensa ja ottaa siitä kuvan. Nalle on nyt valmis viikonlopun yökylään.

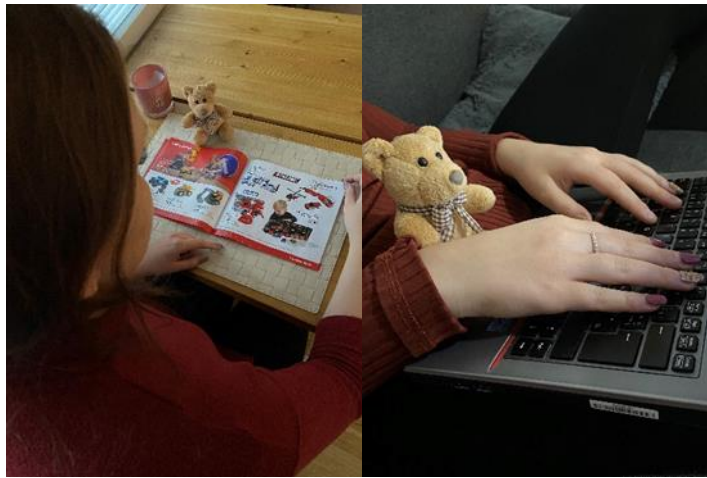
Nallevierailun tarkoituksena on, että te vanhemmat yhdessä lasten kanssa huolehditte nallesta ja touhuate teille tavallisia arjen asioita, joihin nalle pääsee mukaan. Tämän lisäksi viikonlopun aikana on tarkoitus kiinnittää huomiota lapsen median käyttöön. Olemme laatineet teille muutamia kysymyksiä mediaan ja sen käyttöön liittyen, joihin voitte vastata muutamilla lauseilla. Lisäksi toivoisimme vapaata kerrontaa viikonlopun tekemisistä.

Tässä yhteydessä mediallyä tarkoitamme lähinnä mediasisältöjä ja mediavälineitä. Mediavälineitä ovat esimerkiksi: televisio, tabletti, tietokone, sanomalehti, radio, kirjat. Mediasisältöä saadaan tuotettua/käytettyä mediavälineiden avulla ja näitä ovat esimerkiksi: elokuvat, valokuvat, pelit, televisio-ohjelmat.

Liite 2 3(6)

Toivoisimme myös kuvia viikonlopun ajalta, joita voi ottaa esimerkiksi puhelimella. Kuvia hyödynnämme lasten tuokiolla yökylän jälkeen ja opinnäytetyö raportissamme. Kuvat voivat olla sellaisia, joissa näkyy vain nalle tai lapsi yhdessä nallen kanssa niin ettei kasvoja näy. Toivoisimme, että lähetätte vain sellaisia kuvia, joita saamme hyödyntää. Kuvat lähetetään meille sähköpostiin, osoitteeseen: **sähköposti**

Tässä pari esimerkki kuvaa:

Tuokaa nallet ja reissuvihkot **päivämäärä** päiväkotiin.

Toivomme teille mukavaa ja median täyteistä viikonloppua! 😊

Terveisin Petra & Marjo

Liite 2 4(6)

Mitä mediavälineitä lapsenne käytti viikonlopun aikana?

Mitä mediavälineitä lapsenne käyttää arjessa eniten?

Kuinka paljon aikaa lapsenne käytti viikonlopun aikana median ja mediavälineiden parissa?

Kuinka paljon aikaa lapsenne viettää median parissa keskimäärin päivässä?
Miten tämä aika jakautuu eri mediavälineiden välillä?

Liite 2 5(6)

Mihin tarkoituksiin lapsenne hyödyntää mediavälineitä eli mitä mediasisältöjä hän käyttää? (Esimerkiksi ohjelmien katsominen, pelaaminen)

Näkyykö media ja sen hahmot lapsenne leikeissä sekä muussa arjessa? Millä tavalla?

Käyttääkö lapsi mediaa itsenäisesti vai jonkun kanssa?

Liite 2 6(6)

Miten ohjaatte/tuette lapsenne median käyttöä? Liittyykö siihen seuranta ja miten huomioitte ikärajoitukset?

Mitä hyötyjä olette kokeneet mediasta olevan lapsellenne/ teidän perheenne arkeen?

Entä mitä haasteita siihen kohdistuu?

Vapaata kerrontaa viikonlopun touhuista:

Haluaisimme kuulla teiltä mieluusti risuja ja ruusuja projektiimme liittyen. Sana on vapaa. 😊